

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Lili Võrk

**LAIENDATUD AUDIITORI ARUANDED NING NENDE
INFORMATIIVSUS VÄIKEINVESTORITELE EESTI
BÖRSIETTEVÕTETE NÄITEL**

Lõputöö

Õppekava MAJANDUSARVESTUS JA ETTEVÕTLUSE JUHTIMINE,
peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Ester Vahtre, EMBA

Tallinn 2019

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7 307 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Lili Võrk .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 154654BDMR

Üliõpilase e-posti aadress: lili.vork@gmail.com

Juhendaja: Ester Vahtre, EMBA

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	3
SISSEJUHATUS	4
1. ÜLEVAADE VANDEAUDIITORI ARUANDE KOOSTAMISE MUUDATUSTEST	7
1.1. Ülevaade auditi läbiviimisest ja audiitori aruande koostamisest.....	7
1.2. ISA-de muudatused vandeaudiitori aruande koostamisel	8
1.3. Eesti audiitortegevuse seaduse kohaldamine EL-i nõuetega.....	11
1.4. Täiendavad nõuded börsiettevõtete audiitori aruannete koostamiseks.....	13
2. BÖRSIETTEVÕTETE AUDIITORI ARUANNETE MUUDATUSTE ANALÜÜS	16
2.1. Sõltumatu audiitori aruande võrdlus auditeerimisetevõtete lõikes.....	16
2.2. Erinevad vandeaudiitori tähelepanekud audiitori aruannetest.....	22
3. KÜSITLUS LAIENDATUD AUDIITORI ARUANDE MUUDATUSTE KOHTA	27
3.1. Eesmärk, uurimismetoodika ja valimi kirjeldus	27
3.2. Tulemuste analüüs	28
3.3. Järeldused	32
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	36
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	39
LISAD	43
Lisa 1. Illustratiivne näidisaruanne vanemast audiitori aruandest.....	43
Lisa 2. Uus audiitori aruanne börsiettevõtete konsolideeritud finantsaruannete kohta.....	46

LÜHIKOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks on uurida Eesti börsiettevõtete aruannete muudatusi viimase kahe aasta jooksul ning anda hinnang laiendatud audiitori aruannete informatiivsusele väikeinvestorite jaoks. Töö sihtrühmaks on valitud väikeinvestorid, kuna audiitori aruandeid on muudetud, et tõhustada teabevahetust investorite ja audiitorite vahel.

Eesmärgi saavutamiseks tuuakse töö esimeses osas välja audiitori aruande peamised muudatused. Täpsemalt kirjeldatakse rahvusvahelistest auditeerimise standarditest (ISA-d) ning Euroopa Liidu nõuetest tulenevaid muudatusi. Käesoleva töö uurimuslikus osas viib autor läbi nii kvalitatiivse kui kvantitatiivse uuringu. Nimelt viiakse töö teises osas läbi börsiettevõtete audiitori aruannete analüüs audiitorettevõtjate lõikes (kvalitatiivne meetod) ning töö kolmandas osas kirjeldatakse väikeinvestorite hulgas korraldatud küsitluse tulemusi (kvantitatiivne meetod).

Börsiettevõtete aruannete analüüsi käigus ilmneb, et erinevate audiitorühingute poolt koostatud audiitori aruanded erinevad detailsusastme poolest. Kõige rohkem informatsiooni leidub autori hinnangul aruannetes, mis on koostatud audiitorettevõtte PricewaterhouseCoopers audiitorite poolt. Autori hinnangul on PwC audiitori aruanded kõige loetavamad ning sisaldavad lisainformatsiooni nt auditi olulisuse kohta, mis on nõutud EL-i direktiivi ja ISA-de poolt, kuid mida konkurendide aruannetest ei leia.

Läbiviidava küsitluse käigus selgub, et üle poolte vastanutest ei ole kunagi kokku puutunud audiitori aruannetega ega ole kursis uute aruannete muudatustega. Samuti ilmneb, et suurem osa vastanutest jälgivad küll Eesti börsiettevõtete aktsia hinda ning finantstulemusi, kuid audiitori aruannete vastu huvi ei tunta. Seetõttu saab järeldada, et väikeinvestorid ei ole valdavalt kursis laiendatud audiitori aruannetega ning audiitori aruannete vastu tuntakse vähest huvi.

Võtmesõnad: auditeerimine, Eesti börsiettevõtted, uus aruanne, väikeinvestorid

SISSEJUHATUS

2016. aasta finantsaruannete kohta esitatavad vandeaudiitori aruanded erinevad oluliselt varasemate aastate aruannetest. Põhjuseks on asjaolu, et muutunud on mitmed rahvusvahelised auditeerimise standardid, mis on aluseks ka Eesti vandeaudiitorite tövõttude läbiviimisel. Nimetatud muudatuste eesmärgiks on suurendada audiitori aruande väärtust, muutes aruandes esitatud informatsiooni kasutajate jaoks detailsemaks ning kasutajasõbralikumaks. (Siling, Viks 2017)

Autor valis antud teema lõputöö tegemiseks, kuna see on aktuaalne, sest alles 2016. aastal võeti kasutusele uus laiendatud audiitori aruanne. Samuti kehtib 2017. aasta suvest Eestis uus audiitortegevuse seadus, milles tehti muudatused lähtudes Euroopa Liidu õiguses toimunud nõuete muudatustest. Lisaks töötab autor ühes audiitorettevõttes auditi konsultandina, mistõttu on valitud lõputöö teema seotud autori tööga.

Alates 2016. aastast on kõikidel auditeerimiskohustust omavatel ettevõtetel muudetud audiitori aruandeid, kuid autor on valinud enda lõputöö sihtgrupiks Tallinna börsi põhinimekirjas olevad ettevõtted. Kuna aruandeid on muudetud välise infotarbijate jaoks kasutajasõbralikumaks ja informatiivsemaks, siis on autor otsustanud uurida, mida arvavad väikeinvestorid laiendatud audiitori aruannetest.

Lõputöö eesmärgiks on uurida Eesti börsiettevõtete aruannete muudatusi viimase kahe aasta jooksul ning anda hinnang laiendatud audiitori aruannete informatiivsusele väikeinvestorite jaoks.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks kavandab autor järgmised uurimisülesanded:

1. Kirjeldada peamisi audiitori aruande muudatusi seoses rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (ISA-d);
2. Kirjeldada peamisi audiitori aruande muudatusi lähtudes EL määruse 537/2014 ja direktiivi 2014/56/EL nõuetest;

3. Tuua välja erinevaid tähelepanekuid Eesti börsiettevõtete audiitori aruannetest ning võrrelda aruannete koostamist audiitorettevõtjate lõikes;
4. Anda hinnang uutele audiitori aruannetele lähtudes väikeinvestorite küsitluse tulemustest.

Lõputöö uuringu läbiviimisel kasutatakse kvalitatiivset ning kvantitatiivset meetodit. Kvalitatiivse meetodi all peab autor silmas börsiettevõtete audiitori aruannete analüüsimist ning kvantitatiivseks meetodiks on küsitluse läbiviimine väikeinvestorite hulgas. Nimelt analüüsib autor erinevate audiitorühingute poolt koostatud Tallinna börsi põhinimekirjas olevate ettevõtete audiitori aruandeid kolme aasta lõikes (2015-2017). Lisaks viib autor läbi küsitluse Investeerimisklubi kogukonnas, et teada saada, mida arvavad väikeinvestorid laiendatud audiitori aruannetest. Küsitluse ankeet, mis on koostatud *Google Forms*i keskkonnas, lisatakse kasutatud allikate loetelu alla.

Lõputöös on kasutatud allikateks peamiselt erinevad rahvusvahelised auditeerimise standardid (ISA-d), mida on muudetud ja mille nõuded kehtivad alates 15.12.2016 lõppevatele finantsaruannete auditite kohta. Kõige rohkem on käesolevas töös käsitletud standardit ISA 700, mis sisaldab üldiseid nõudeid audiitori arvamuse ja aruande koostamise kohta. Samuti on töö koostamisel kasutatud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu auditi määrust 537/2014 ning direktiivi 2014/56/EL.

Lõputöö esimeses peatükis annab autor ülevaate auditi läbiviimisest ning audiitori aruande koostamisest. Samuti toob autor välja peamised audiitori aruande muudatused lähtudes ISA-dest ning Euroopa Liidu direktiivist 2014/56/EL. Lisaks on autor kirjeldanud avaliku huvi üksuse määratluse muudatust Eesti audiitortegevuse seaduses ning toonud välja täiendavad nõuded Eesti börsiettevõtete finantsaruannete audiitori aruannete jaoks lähtudes ISA-dest ning Euroopa Liidu määrusest 537/2014.

Lõputöö teises peatükis on autor analüüsinud Balti börsi põhinimekirjas olevate Eesti ettevõtete audiitori aruandeid perioodil 2015-2017, et näha, kuidas on audiitorid ISA-dest ja EL-i nõuetest tulenevaid muudatusi reaalselt aruannetes rakendanud. Täpsemalt on autor toonud välja erinevaid tähelepanekuid audiitori aruannetest, mis on seotud peamiste auditi asjaoludega ning asjaolu rõhutamistega. Samuti on võrreldud börsiettevõtete audiitori aruannete koostamist erinevate audiitorettevõtjate poolt.

Viimane peatükk sisaldab lõputöö uuringu metoodika kirjeldust ning küsitluse tulemusi laiendatud audiitori aruannete kohta. Autor valis sihtgrupiks väikeinvestorid, kuna audiitori aruande muudatused on ellu viidud selleks, et väikeinvestorite ning teiste väliste infotarbijate jaoks oleksid aruanded rohkem informatiivsemad ning selgemad. Antud töös on autor keskendunud ainult väikeinvestoritele, seega edaspidi võiks arvamust laiendatud audiitori aruannete kohta uurida ka suurinvestoritelt.

1. ÜLEVAADE VANDEAUDIITORI ARUANDE KOOSTAMISE MUUDATUSTEST

2016. aasta finantsaruannete kohta esitatavad vandeaudiitori aruanded erinevad oluliselt varasemate aastate omadest. Põhjuseks on asjaolu, et muutunud on mitmed rahvusvahelised auditeerimise standardid (edaspidi ISA-d), mis on aluseks ka Eesti vandeaudiitorite töövõtude läbiviimisel. (Siling, Viks 2017) Lisaks sellele on 2017. aastal muudetud Eesti audiitortegevuse seadust viies Eesti õigus vastavusse EL-i dokumentidega, milleks on Euroopa Liidu määrus 537/2014 ning direktiiv 2014/56/EL (Riigikogu ... 2017). Kõikide muudatuste eesmärgiks on tõhustada teabevahetust audiitorite, investorite ning ettevõtete juhtimise eest vastutavate isikute vahel (Focus on ... 2017) Antud lõputöös keskendub autor avaliku huvi üksustele nagu Eesti börsiettevõtted ning toob esimeses peatükis lisaks audiitori aruande koostamise üldistele muudatustele välja ka täiendavad nõuded seoses avaliku huvi üksuste auditeerimisega.

1.1. Ülevaade auditi läbiviimisest ja audiitori aruande koostamisest

Audit on sõltumatu ja objektiivne uurimus, mille eesmärgiks on anda hinnang, kas raamatupidamise aastaaruanne kajastab olulises osas õiglaselt ja täpselt ettevõtte finantsseisundit (Kenton 2018). Auditi käigus saavutatakse finantsaruannete suhtes mahukate auditiprotseduuride sooritamise kaudu suurem kindlustunne. Auditiprotseduurid sisaldavad endas tavaliselt varade, müügitulu ja kulude inspekteerimist, kinnituste hankimist klientidelt ja juhtkonnalt ning muu töö käigus omandatud tõendusmaterjali hindamist. (Audit 2018)

Auditiprotseduuride läbiviimiseks on oluline eelnevalt kindlaks määrata auditi olulisus. Sisuliselt tähendab olulisus numbrit, mis on arvatud lähtudes ettevõtte olemusest ning tegevuse eripärast. Olulisuse arvutamisel lähtutakse tavaliselt müügitulust, kasumist enne makse või ettevõtte koguvaradest, millest võetakse omakorda mingi protsent. Leitud olulisus indikeerib, milliste kirjetega bilansis ja kasumiaruandes on vaja audiitoril tööd teha. Piisava kindlustunde

saavutamisel väljastab audiitor auditi tulemusena finantsaruannete kohta positiivses vormis kinnituse (nt meie arvates kajastab lisatud raamatupidamise aastaaruanne kõigis olulistes osades õiglaselt...) (Ibid.).

Raamatupidamise aastaaruande audit on kohustuslik kõikidele (Luigelaht-Teder 2017):

- aktsiaseltsidele, millel on enam kui kaks aktsionäri,
- kohaliku omavalitsuse üksustele,
- avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele ja
- äriühingutele, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses (st äriühingu üldkoosolekul on riigil otsuste vastuvõtmiseks nõutav hääleõigus).

Auditi eesmärgiks on suurendada finantsaruannete usaldatavuse taset informatsiooni kasutajatele. Väliste infotarbijate jaoks nagu investorid on oluline võtta arvesse audiitori arvamust ettevõtete finantsaruannete kohta, kuna see aitab neil teha ärilisi otsuseid ning anda kindlust finantsandmete usaldusväärsuses (Soltani 2007, 20). Aruannete usaldusväärsus saavutatakse audiitori poolt arvamuse avaldamisega selle kohta, kas finantsaruanded koostatakse kõikides olulistes osades kooskõlas rakendatava finantsaruandluse raamistikuga (nt kas IFRS või RTJ). ISA-dega kooskõlas läbiviidud audit ja relevantset eetikanõudeid võimaldavad audiitoril sobiliku arvamuse kujundada. Rahvusvahelised auditeerimise standardid sisaldavad eesmärke, nõudeid ning rakendus- ja muud selgitavat materjali, mis on kavandatud audiitori toetamiseks põhjendatud kindluse omandamisel. ISA-des nõutakse audiitorilt kutsealase otsustuse kasutamist ja kutsealase skeptitsismi säilitamist kogu auditi planeerimise ja läbiviimise jooksul. (ISA 200, 7)

Samuti ütleb EL-i direktiiv 2014/56/EL, et oluline on tagada Euroopa Liidus kohustuslike auditite kvaliteet. Kõik kohustuslikud auditid tuleks seetõttu läbi viia lähtuvalt komisjoni poolt vastu võetud rahvusvahelistest auditeerimisstandarditest ehk ISA-dest. (Directive 2014/56/EU art 26)

1.2. ISA-de muudatused vandeaudiitori aruande koostamisel

Kuni uute muudatusteni 2016. aasta finantsaruannete auditite üle, on audiitori aruanded varasemalt olnud võrdlemisi lühikesed ning küllaltki pealiskaudsed. Audiitori aruannetes on esitatud järgmine informatsioon: juhatuse kohustused aastaaruande koostamisel, vandeaudiitori kohustused auditi läbiviimisel, audiitori arvamus aastaaruande kohta ning vajadusel ka asjaolu rõhutamine lõik.

Selleks, et saada aimu vanast audiitori aruandest, on autor lisanud illustratiivse nädisaruande Lisasse 1. Täpsemaid selgitusi ja näiteid tehtud töö kohta aga aruannetes ei ole esitatud, mis tähendab, et audiitori aruannete koostamise täiendavad muudatused rahvusvahelistes auditeerimise standardites (ISA-des) on olnud vägagi asjakohased. ISA-de muudatuste eesmärgiks on suurendada audiitori aruande väärtust, muutes aruandes esitatud informatsiooni kasutajate jaoks detailsemaks ja kasutajasõbralikumaks (Siling, Viks 2017). Uute rahvusvaheliste auditeerimisstandardite muudatused hakkasid kehtima 15. detsembril 2016 ja pärast seda lõppevate perioodide finantsaruannete auditite kohta (ISA 700, 3).

Võrreldes varasemaga on muutunud audiitori üleüldine aruande vorm, mis on muutunud pikemaks, sest aruande kohustuslikke lõike on juurde lisandunud ning audiitori arvamuse lõigu asukoht on muutunud. Muudatuste parema ülevaate saamiseks on autor lisanud nädisaruande Lisasse 2. Kui varasemalt asetseis audiitori arvamuse lõik aruande lõpus, siis nüüd peab olema audiitori arvamuse lõik aruandes esimene, mis tähendab seda, et kõige tähtsam informatsioon on esitatud aruandes esimesena (ISA 700; Clear, transparent ... 2017). Lisaks on audiitoril kohustus aruandes nüüd välja tuua pärast arvamuse esitamist lõik „Arvamuse alus“, milles (ISA 700, 28):

- 1) märgitakse, et audit on tehtud kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega;
- 2) viidatakse audiitori aruande osale, milles kirjeldatakse audiitori kohustusi vastavalt ISA-dele;
- 3) esitatakse avaldus, et audiitor on majandusüksusest sõltumatu kooskõlas auditi puhul asjassepuutuvate eetikanõuetega ning on täitnud audiitori muud eetikaalased kohustused vastavalt nendele nõuetele;
- 4) märgitakse, kas audiitori arvates on auditi tõendusmaterjal piisav ja relevantne audiitori arvamuse avaldamiseks.

Täpsustatud on samuti asjaolu rõhutav lõigu asukoht audiitori aruandes. „Asjaolu rõhutamine“ on audiitori aruandes sisalduv lõik, mis viitab finantsaruannetes asjakohaselt esitatud või avalikustatud asjaolule, mis audiitori arvates on sellise tähtsusega, et see on fundamentaalne kasutajate arusaamisele finantsaruannetest. Juhul kui audiitori aruandes esitatakse peamiste auditi asjaolude osa, võib asjaolu rõhutava lõigu esitada kas vahetult enne või pärast peamiste auditi asjaolude osa (eelnevalt pidi lõik olema pärast audiitori arvamuse lõiku), tuginedes audiitori arvamusele asjaolu rõhutavas lõigus esitatud info suhtelise tähtsuse kohta. (ISA 706, A16)

Audiitori aruandesse on lisatud ka lõik, mis käsitleb ettevõtte aastaaruandes esitatud muud informatsiooni. Muu informatsioon hõlmab tegevusaruannet, kuid ei hõlma raamatupidamise aastaaruannet ega vandeaudiitori aruannet, mistõttu ei avalda audiitor selle kohta ka auditirvamust ega tee mingisugust kindlustandvat järeldust (ISA 720, 22). Audiitori ülesandeks on muud informatsiooni lugeda ja analüüsida ning jõuda järeldusele, kas see erineb oluliselt finantsaruannetes esitatust või audiitori poolt auditi jooksul kogutud informatsioonist. (Siling, Viks 2017) Kui muu informatsioon peaks oluliselt erineva finantsaruandlusest, siis peab audiitor uurima selle kohta juhtkonnalt ning teostama vajadusel protseduure, et teha kindlaks kas informatsioon on väärkajastatud või mitte. Kui teave on väärkajastatud, tuleb nõuda juhtkonnalt paranduste sisse viimist. (ISA 720, 16-17)

Samuti on täpsustatud vandeaudiitori ning ettevõtte juhtkonna ja valitsejate kohustusi seoses audiitorikontrolli töövõtuga. Valitsejatena käsitletakse auditi standardite mõistes selliseid isikuid, kelle ülesandeks on sealhulgas järelevalve teostamine ettevõtte finantsaruandluse protsessi üle, näiteks võivad sõltuvalt ettevõtte spetsiifikast sellisteks isikuteks olla auditikomitee või nõukogu liikmed. (Siling, Viks 2017) Kuna ISA 260 lõigu 15 järgi peab audiitor valitseja(te)ga vahetama auditi planeeritava ajastuse ja ulatuse kohta infot, siis muudatuse kohaselt peab audiitor lisaks andma teada ka auditi käigus avastatud märkimisväärsete riskide kohta (nt arvestushinnangute osas). See aitab valitsejatel aru saada, millised valdkonnad vajavad rohkem tähelepanu ning mille üle on vaja finantsaruandlusprotsessis teostada valitsejate poolset järelevalvet (ISA 260, A12).

Vandeaudiitori aruandes esitatakse peatükis „Vandeaudiitori kohustused seoses raamatupidamise aastaaruande auditiga“ ka kinnitus ettevõtte valitsejatele selle kohta, et audiitor on järginud sõltumatust puudutavaid eetikanoodeid ning edastanud neile info selliste asjaolude kohta, kus sõltumatus võis olla kahjustatud ja audiitor rakendas vajalikke kaitsemehhanisme (Siling, Viks 2017; ISA 700, 40).

Uue teemana audiitori aruandes käsitletakse samuti ettevõtte tegevuse jätkuvust, kui jätkuvuse suhtes eksisteerib oluline ebakindlus. Eeldusel, et oluline ebakindlus on finantsaruannete lisades avalikustatud, lisatakse audiitori aruandesse eraldi osa „Tegevuse jätkuvusega seotud oluline ebakindlus“ ning viide vastavale finantsaruannetes esitatud lisale. Kui tegevuse jätkuvuse suhtes olulist ebakindlust ei ole, siis sellist lõiku audiitori aruandes ei esitata. (Siling, Viks 2017; ISA 570, 22)

1.3. Eesti audiitortegevuse seaduse kohaldamine EL-i nõuetega

Audiitortegevuse seadus on aegade jooksul olnud pidevas muutuses, kuid alates 30.06.2017 on jõustunud muudatused, mis vähendavad bürokraatiat nii era- kui ka avalikus sektoris (Audiitortegevuse seaduse ... 2017). Kuna autor keskendub antud töös börsiettevõtetele, siis on oluline tuua välja seaduse muudatused, mis on seotud avaliku huvi üksuse määratluse ning auditeerimiskohustusega. Kõik muudatused audiitortegevuse seaduses on kooskõlastatud Euroopa Liidu direktiivi 2014/56/EL ning EL-i määrusega nr 537/2014.

Audiitortegevuse seaduse eelnõu algatati 2016. aasta suvel, et viia Eesti õigus vastavusse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/56/EL (võeti vastu 16.aprill 2014), millega muudetakse direktiivi 2006/43/EÜ, mis käsitleb raamatupidamise aastaaruannete ja konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannete kohustuslikku auditit. Samuti tehti eelnõuga muudatused, mis on vajalikud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määruse (EL) nr 537/2014 kohaldamiseks Eesti õigusruumis ning millega ühtlasi tunnistati kehtetuks komisjoni otsus 2005/909/EÜ. EL-i määrus 537/2014 käsitleb avaliku huvi üksuste kohustusliku auditi erinõudeid. (Audiitortegevuse seaduse ... 2016, 40)

Direktiivi muudatusega sooviti (Audiitortegevuse seaduse ... 2016, 6):

- varasemast enam ühtlustada kohustuslikku auditit teostavate isikute tunnustamise ja registreerimise tingimusi, nende suhtes kohaldatavaid sõltumatuse, objektiivsuse ja kutseetika eeskirju ning nende avaliku järelevalve õigusraamistikku puudutavaid küsimusi, et kohaldatavad nõuded oleksid läbipaistvamad ja prognoositavamad ning et suureneks nende isikute sõltumatus ja objektiivsus nende ülesannete täitmisel;
- varasemast enam ühtlustada kohustuslike auditite läbiviimise aluseks olevaid auditeerimisstandardeid;
- (investorite kaitse tugevdamiseks) tugevdada avalikku järelevalvet vannutatud audiitorite ja audiitorühingute üle, suurendades selleks liidu avaliku järelevalve asutuste sõltumatust ja andes neile piisavad pädevused, sealhulgas uurimise korraldamise ja karistuste kohaldamise õiguse, mis võimaldaks avastada, tõkestada ja ennetada vannutatud audiitorite ja audiitorühingute poolt audititeenuste osutamise käigus toimepandavaid õigusrikkumisi;

- tugevdada avaliku huvi üksuste auditeeritud raamatupidamise aruannete usaldusväärsust, milleks ühtlasi kehtestati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 537/2014.

Avaliku huvi üksuse määratlus

Direktiivi 2014/56/EL ja määrusega (EL) nr 537/2014 kehtestatakse detailne erirežiim avaliku huvi üksuste auditeerimiseks, mis märkimisväärselt suurendab nende auditite läbiviimise ja järelevalvega seotud kulusid. Säästmaks ettevõtjaid ja kohalikke omavalitsusi põhjendamatu koormusest, viib uus audiitortegevuse seadus avaliku huvi üksuse definitsiooni direktiiviga 2014/56/EL lubatava miinimumini. (Audiitortegevuse seaduse ... 2016, 7)

Audiitortegevuse seaduse järgi on nüüd avaliku huvi üksus (AudS 2017, §13):

- a) äriühing, mille väärtpaberitega on lubatud kaubelda reguleeritud väärtpaberiturul väärtpaberituru seaduse tähenduses;
- b) äriühing, mis on krediidasutus krediidasutuste seaduse tähenduses;
- c) kindlustusandja kindlustustegevuse seaduse tähenduses.

Kuna avaliku huvi üksused on ühiskonna seisukohast olulised, seda nende tegevuse mahu ja ulatuse kui ka nende tegevuse olemuse tõttu, on vaja tugevdada avaliku huvi üksuste auditeeritud raamatupidamise aruannete usaldusväärsust. Seepärast on avaliku huvi üksuste kohustusliku auditi puhul direktiivis 2006/43/EÜ sätestatud erisätteid edasi arendatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 537/2014. (Directive 2014/56/EU, 1)

Kohustusliku auditi ulatus

Kohustusliku auditi tulemusel valmib kooskõlas raamatupidamise aruandeid reguleeriva õigusraamistikuga arvamus auditeeritud üksuse raamatupidamise aruannete õigsuse ja finantsseisundi õiglase kajastamise kohta. Sidusrühmad ei pruugi aga olla teadlikud auditi piirangutest, mis on seotud näiteks olulisuse, valimi koostamise meetodite, audiitori rolliga pettuste ja kelmuste avastamisel ning juhtide vastutusega, mis võib olla põhjuseks ootuste lõhe tekkele. Selleks, et lõhet vähendada, on tähtis sõnastada aruandes selgemalt, milline on kohustusliku auditi ulatus. (Directive 2014/56/EU, 3)

1.4. Täiendavad nõuded börsiettevõtete audiitori aruannete koostamiseks

Lisaks eelnevalt välja toodud üldistele audiitori aruannete koostamise muudatustele on börsiettevõtete audiitori aruannetele ette nähtud ka täiendavad nõuded. Alates 2016. aasta finantsaruannete auditite puhul tuleb ISA 260 ja ISA 701 järgi tuua aruannetes välja peamised auditi asjaolud. ISA 700 kohaselt tuleks avalikustada samuti info olulisuse kohta. Lisaks rahvusvaheliste auditeerimisstandardite poolt tulenevatele nõuetele on 2017. aasta aruannetele ka kehtestatud täiendavad nõuded Euroopa Liidu määruse nr 537/2014 poolt. Kuna Eesti audiitortegevuse seaduses tehti muudatus 2017. aasta suvel, siis peaksid 2017. aasta finantsaruannete kohta tehtud audiitori aruanded sisaldama allpool välja toodud informatsiooni.

Kõikide tähelepanekute osas peab audiitor kindlaks määrama kõige märkimisväärsemad tähelepanekud ehk peamised auditi asjaolud, mille kohta tuleb esitada kokkuvõtte audiitori aruandes „Peamised auditi asjaolud“ lõigu all (ISA 260, A9). Sellisteks asjaoludeks võivad olla audiitori jaoks kõrge riskiga kontrollivaldkonnad, märkimisväärsed juhtkonnapoolsed otsused ja hinnangud ning aruandeperioodil toimunud märkimisväärsed ja/või ebaharilikud sündmused või tehingud. Audiitor peab enda aruandes sätestama, et peamised auditi asjaolud on määratud selliste teemade seast, mida on arutatud ka ettevõtte valitsejatega. Lisaks peamiste asjaolude esitamisele on oluline, et audiitor aruandes põhjendab, miks nimetatud asjaolud olid märkimisväärsed ning lisab kirjelduse, kuidas neid asjaolusid auditis käsitleti. (Siling, Viks 2017)

Peamiste auditi asjaoludega seonduv teave tuleb esitada börsinimekirja kantud ettevõtete finantsaruandluse auditite puhul, kuid ka nende majandusüksuste audiitori aruannetes, mis on avaliku huvi objektid näiteks seepärast, et neil on suur hulk väga erinevaid investoreid ning nende äritegevuse olemus ja suurus soosivad seda. Avaliku huvi objektideks on lisaks börsiettevõtetele veel kindlustusseltsid, pangad, pensionifondid ning heategevusorganisatsioonid. (ISA 700, A41) Audiitori aruandes tuleb informatsioon esitada vastavalt ISA-le 701 (ISA 700, 30). Peamised auditi asjaolud on (ISA 701, 9):

- 1) valdkonnad, kus on kõrgemad hinnatud olulise väärkajastamise riskid või ISA 315 kohaselt kindlaks tehtud märkimisväärsed riskid;

- 2) märkimisväärsed audiitori otsustused seoses valdkondadega, mille puhul on finantsaruannetes tehtud märkimisväärsed juhtkonnapoolsed otsustused, sealhulgas arvestushinnangud, mille puhul on kindlaks tehtud arvestushinnangu suur ebakindlus;
- 3) perioodi jooksul toimunud märkimisväärsete sündmuste või tehingute mõju auditile.

Kohustuslikus korras peavad börsiettevõtted koostama raamatupidamise aastaaruanded IFRS-i nõuete kohaselt (IFRS application ... 2016). ISA 700 lõik 38 punkt C ütleb, et kui ettevõtte koostab finantsaruandlust IFRS standardite järgi, siis tuleb esitada vandeaudiitori aruandes ka informatsioon selle kohta, miks ja millist olulisust on auditi raames kasutatud.

Täiendavad nõuded audiitori aruandele lähtudes Euroopa Liidu määrusest nr 537/2014

Avaliku huvi üksuste kohustusliku auditi tulemused tuleks esitada sidusrühmadele auditi aruande kujul. Suurendamaks sidusrühmade usaldust auditeeritud üksuse raamatupidamise aruannete suhtes, on eriti oluline, et auditi aruanne oleks korralikult ja usaldusväärselt põhjendatud. Lisaks direktiivi 2006/43/EÜ artikli 28 kohaselt nõutavale teabele peaks auditi aruanne eelkõige pakkuma piisavalt teavet vannutatud audiitori või audiitorühingu sõltumatuse ja selle kohta, kas kohustuslikku auditit peeti õigusnormide rikkumise, sealhulgas pettuse või kelmuse avastamiseks piisavaks. (Regulation No 537/2014, 3)

Lisaks eelnevalt kirjeldatule on auditi aruandes oluline välja tuua vähemalt järgmine teave:

- a) vannutatud audiitori või audiitorühingu nimetanud riik või selle asutus;
- b) märke vannutatud audiitori või audiitorühingu nimetamise kuupäeva ja audiitorteenuse katkematu osutamise koguperioodi, sealhulgas eelnevate lepingute pikendamise ja vannutatud audiitori või audiitorühingu uuesti nimetamise kohta;
- c) auditi arvamuse toetuseks järgmine teave:
  - i. olulise väärkajastamise kõige tähtsamaks hinnatud riskide, sealhulgas pettusliku olulise väärkajastamise kõige tähtsamaks hinnatud riskide kirjeldus;
  - ii. kokkuvõtte audiitori vastusest nendele riskidele ja
  - iii. vajaduse korral nende riskidega seonduvad peamised tähelepanekud.
- d) selgitus selle kohta, kuivõrd kohustusliku auditi raames oleks võimalik avastada õigusnormide rikkumist, sealhulgas pettust ja kelmust;
- e) kinnitus selle kohta, et auditi arvamus on kooskõlas auditikomitee esitatava täiendava aruandega;

- f) kinnitus selle kohta, et artikli 5 lõikes 1 osutatud keelatud auditiväliseid teenuseid (maksualased jm nõustamisteenused) ei ole osutatud ning et vannutatud audiitorid või audiitorühingud olid auditi tegemisel auditeeritavast üksusest sõltumatud;
- g) märged kõikide teenuste kohta, mida vannutatud audiitor või audiitorühing on lisaks kohustuslikule auditile osutanud auditeeritavale üksusele ning mida ei ole tegevusaruandes või finantsaruandes avalikustatud. (Regulation No 537/2014, art 10)

2. BÖRSIETTEVÕTETE AUDIITORI ARUANNETE MUUDATUSTE ANALÜÜS

Autor on järgnevalt analüüsinud Tallina börsi põhinimekirjas aktsiaid noteerivaid ettevõtteid ning nende finantsaruannete kohta väljastatud sõltumatuid audiitori aruandeid. Tallinna börsi põhinimekirjas on noteeritud 15 ettevõtet: Tallinna Sadam AS, Tallinna Vesi AS, Harju Elekter AS, Tallinna Kaubamaja Grupp AS, LHV Group AS, Merko Ehitus AS, Nordecon AS Tallink Grupp AS, Baltika AS, Ekspress Grupp AS, PRFoods AS, Arco Vara AS, EfTEN Real Estate Fund III AS, Silvano Fashion Group AS, Pro Kapital Grupp AS.

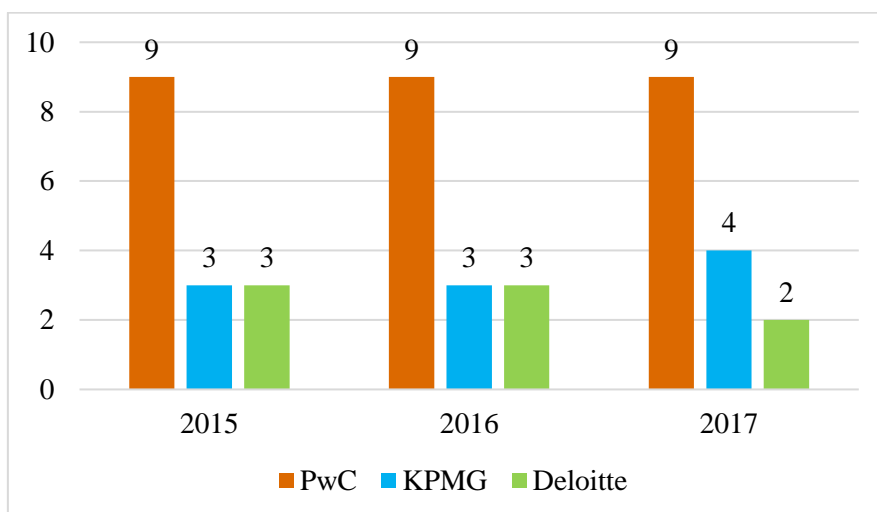
Aruannete analüüsimise käigus on autor vaadelnud, kas aruanded on vastavuses käesoleva lõputöö Lisas 2 välja toodud illustreeriva näidisaruandega. Eriliselt on tähelepanu pööratud ka Euroopa Liidu määruse 537/2014 poolt kehtestatud lisanõuetele, mida tõi autor välja töö esimeses peatükis. Täpsemalt on autor huvi tundnud, et millisel määral ja kuidas on erinevad audiitorühingud avaliku huvi üksuste täiendavad nõudeid kajastanud.

Aruannete analüüsimise aluseks on autor kõigepealt lähtunud erinevatest audiitorteenust pakkuvatest ettevõtetest, et analüüsida aruannete koostamise erinevusi. Autor on võrrelnud kolme aasta (2015-2017) aruandeid, et näha, kuidas on täiendusi sisse viidud lähtudes esimeses peatükis välja toodud muudatustest. Teises alapeatükis on autor välja toonud audiitorite peamisi tähelepanekuid aruannetest seoses auditi läbiviimisega.

2.1. Sõltumatu audiitori aruande võrdlus auditeerimisettevõtete lõikes

Suuremal osal nimetatud ettevõtetest on audiitorettevõtteks valitud PricewaterhouseCoopers (PwC), kuid on ka ettevõtteid, mida auditeerivad KPMG ning Deloitte'i nimelised audiitorühingud. Järgnevalt on analüüsitud audiitori aruandeid lähtudes audiitorühingust.

31.12.2017 seisuga on PwC audiitoriks üheksal Tallinna börsil noteeritud ettevõtetest. KPMG'd on audiitoriks valinud neli ettevõtet ning Deloitte'i kaks ettevõtet. Jooniselt 1 on ka näha, et läbi kolme aasta on börsiettevõtete jaotus audiitorühingute vahel olnud üsnagi stabiilne ning suuremaid muutusi ilmnenu ei ole. Seega on autor kõige rohkem läbi töötanud PwC poolt koostatud aruandeid, mistõttu enamus autori poolt analüüsitud informatsioonist pärineb PwC audiitorite aruannetest.

Joonis 1. Börsiettevõtete jagunemine auditeerimisettevõtete lõikes

Allikas: Eesti börsiettevõtete majandusaastaaruanded aastatel 2015-2017, autori arvutused

Auditi aruannete vastavus lähtudes esitatud informatsioonist Lisas 2

Esimeses peatükis välja toodud audiitori aruannete muutuste põhjal saab öelda, et sisu poolest on aruanded muutunud pikemaks ja põhjalikumaks ning vormistuselt on muutunud peamiselt arvamuse lõigu asukoht. Seda kinnitavad ka vaadeldud konsolideeritud finantsaruannete audiitori aruanded. Lisas 2 on välja toodud täpsemalt audiitori aruande näidis, milliseid lõike peaks üks auditi aruanne sisaldama lähtudes, et auditeeritud on börsiettevõtete konsolideeritud finantsaruandeid. Lisa 1 kajastab informatsiooni selle kohta, milline pidi audiitori aruanne välja nägema enne 2016. aastat ning seda ei ole lähemalt analüüsitud. Tegu on vana audiitori aruande näidisskeemiga, mis on esitatud võrdlemiseks uue aruande vormiga.

Lisa 2 põhjal on näha, milline peaks välja nägema üks börsiettevõtte audiitori aruanne, mis on koostatud konsolideeritud finantsaruannete kohta.

Esindatud peaksid olema järjekorra alusel järgmised lõigud:

- arvamus;
- arvamuse alus;
- asjaolu rõhutamine (vajadusel);
- peamised auditi asjaolud;
- muu informatsioon;
- juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses konsolideeritud finantsaruannetega;
- audiitori kohustused seoses konsolideeritud finantsaruannete auditiga, aruanne seaduste ja regulatsioonide muude nõuete kohta.

Analüüsitud 2016. ja 2017. aasta erinevate audiitorettevõtjate poolt koostatud audiitori aruannete põhjal saab öelda, et kõik eelnevalt nimetatud lõigud koos vajaliku sisuga olid aruannetes olemas. Märkimisväärne on, et börsiettevõtete aruannetes on eelnevalt nimetatud lõikudele lisaks ka teisi lõike, mis annavad parema ülevaate auditi tegemisest. Näiteks on eraldi välja toodud lõik „Mida me auditeerisime“, mille all on esitatud teave selle kohta, milliseid finantsaruandeid on auditeeritud auditi käigus (tavaliselt on vastav teave arvamuse lõigu all). Kuna konsolideeritud finantsaruandeid on rohkem, kui tavaliste ettevõtete puhul, siis on mõistlik need ka eraldi lõigus välja tuua.

Lisaks jäi autoril aruannete käsitlemisel silma, et erinevad audiitorühingud kajastavad ka sõltumatusena seotud informatsiooni erinevalt. Nimelt on PwC ja KPMG esitanud enda audiitori aruannetes „Sõltumatus“ lõigu all teabe selle kohta, et ollakse kooskõlas arvestusekspertide eetikakoodeksi nõuetega ning sõltumatud kontsernist. Deloitte on aruannetes lisanud vastava informatsiooni lõiku „Arvamuse alus“ nagu on ette nähtud ka ISA-de poolt. Lisaks on erinevad audiitorettevõtjad toonud aruannetesse informatsiooni auditi ulatuse ning olulisuse kohta, kirjeldades, mille põhjal on auditi ulatus kujunenud.

Auditi ulatus

Börsiettevõtete finantsaruannete kohta väljastatud audiitori aruanded Eestis erinevad sõltuvalt audiitorettevõtjast eelkõige detailsusastme poolest.

Põhjalikumad aruanded presenteerivad rohkem informatsiooni kahes valdkonnas (Siling, Viks 2017):

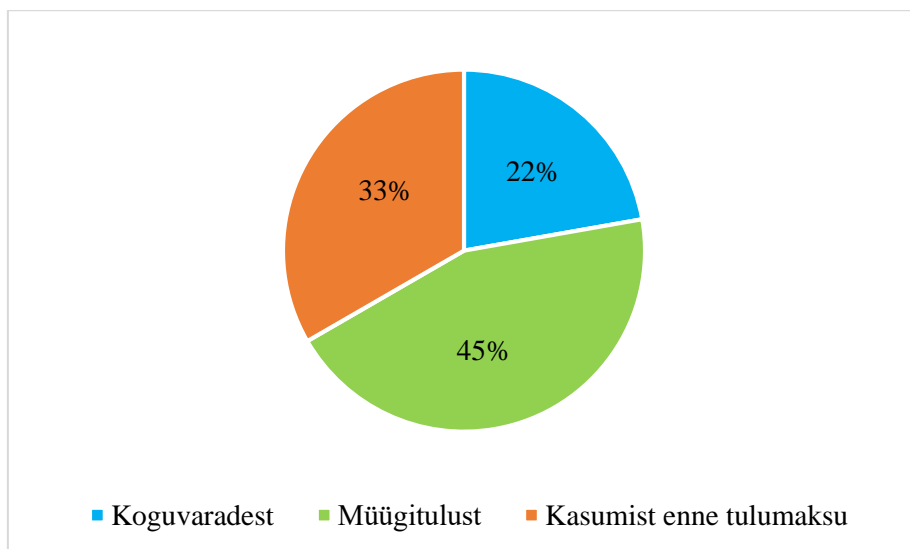
- auditi ulatus, näiteks kui suures mahus toimus kontserni kuuluvate komponentide auditeerimine emaettevõtja audiitori poolt konsolideeritud aruannete puhul ja
- milline oli audiitori poolt määratud auditi olulisus esitatuna eurodes ning milline oli olulisuse määramise aluseks võetud finantsnäitaja koos põhjendusega sellise võrdlusaluse kasutamiseks.

Auditi ulatuse kirjeldust on toonud välja enda aruannetes nii PwC kui ka KPMG. Deloitte'i poolt auditeeritud aruannetes auditi ulatuse lõik puudub. PwC poolt koostatud audiitori aruannetes on auditi ulatuse lõigus peamiselt välja toodud informatsioon selle kohta, millises ulatuses on kontserni kuuluvaid ettevõtteid auditeeritud ning mis on olnud ulatuse kujunemise aluseks. Samuti lähtutud eelkõige PwC poolt koostatud instruktsioonidest. KPMG auditi ulatuse lõik võrreldes PwC-ga on teistsugune. Lisaks tekstile on lisatud ka illustreerivaid jooniseid selle kohta, kuidas kaetakse protseduuridega ära konsolideeritud müügitulu ning varad. PRFoodsi, mida auditeerib PwC, 2017. aasta aruandest võib leida ka sarnase joonise nagu KPMG puhul, kus kirjeldatakse, milliseid protseduure ja kes on neid läbi viinud kontserni varade ja müügitulu osas. Mõlemad ettevõtted on oma aruannetesse pannud ka informatsiooni selle kohta, et on auditeeritud ka konsolideerimise protsessi.

Olulisus

Auditi ulatuse kujunemine on paljuski seotud auditi olulisusega, mis pannakse paika auditi käigus. Olulisus on vajalik selleks, et aru saada, millised saldosisid on vaja auditi käigus lähemalt uurida. PwC, KPMG ja Deloitte koostatud audiitori aruannete põhjal saab öelda, et PwC on ainus ettevõtte, kes toob välja aruannete detailset informatsiooni olulisuse summa ja selle arvutamise aluseks võetud finantsnäitaja. Tegelikult võiksid olulisuse informatsiooni välja tuua kõik börsiettevõtetele audiitori aruandeid koostavad ettevõtted, kuna ISA 700 ütleb selgelt, et kõik IFRS-i järgivate ettevõtete vandeaudiitori aruannetes tuleb avalikustada teave, miks ja millist olulisust auditeerimisel kasutatud on. Järgnevalt on autor analüüsinud olulisuse arvutamiseks võetud finantsnäitajaid ning vaadelnud olulisuse summasid ainult 2017. aasta aruannete põhjal, kuna nii 2016. kui ka 2017. aastal on olulisust arvatud samade näitajate baasil ning 2017. aasta olulisuse summad erinevad vähesel määral võrreldes 2016. aastaga.

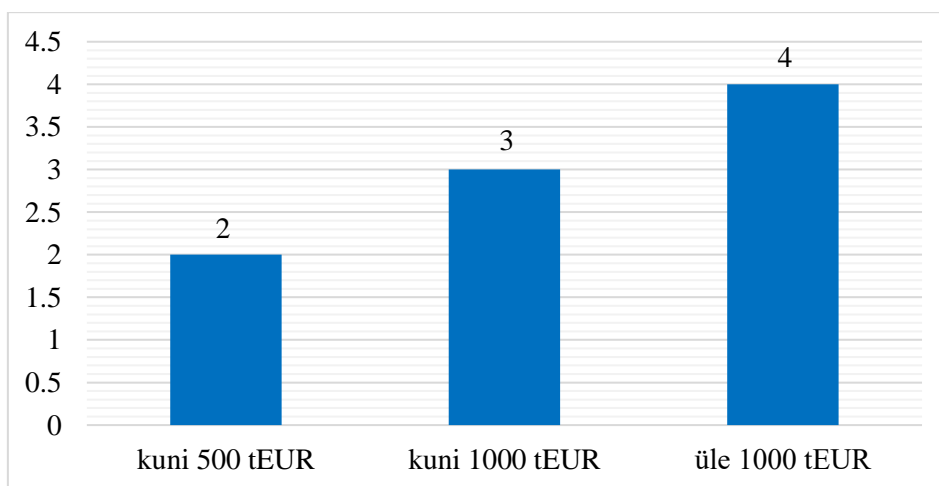
Jooniselt 2 on näha, et ligi pooled PwC audiitorid on olulisuse määramise aluseks võtnud müügitulu. Enamus ettevõtete puhul on olulisuse määramisel aluseks võetud müügitulu, mis on üsna tavapärane, kuna ettevõtte müügitulust on võimalik leida mõistlikku olulisust. Müügitulu asemel võib võtta ka aluseks ettevõtte koguvarad või kasumi enne tulumaksu.

Joonis 2. Olulisuse määratlus

Allikas: Eesti börsiettevõtete majandusaastaruanded aastatel 2017, autori arvutused

Joonis 3 väljendab, kui suur on olnud arvutatud olulisus vastavalt aluseks võetud finantsnäitajale (müügitulu, koguvarad või kasum enne tulumaksu). Kuna PwC tõi ainsana aruannetes välja informatsiooni olulisuse kohta, siis on Joonisel 3 kujutatud ainult 9 ettevõtet 15-st.

Joonis 3. Olulisuse suurus

Allikas: Eesti börsiettevõtete majandusaastaruanded aastatel 2017, autori arvutused

Nelja ettevõtte puhul on rakendatud olulisust, mis on üle ühe miljoni euro, mis tähendab, et kõik summad, mis on bilansis või kasumiaruandes üle olulisuse piirmäära, on auditi mõistes olulised ning vajavad testimist kontrollprotseduuridega. Ülejäänud viie ettevõtte puhul on olulisus olnud kuni üks miljon eurot.

Täiendavad nõuded audiitori aruannetele lähtudes Euroopa Liidu määrusest 537/2014

Lõik nimega „Aruanne seaduste ja muude regulatsioonide nõuete kohta“ nõuab eraldi käsitlemist, kuna vastav lõik on lisandunud börsiettevõtete aruannetesse alates 2017. aastast. Varasemalt on samuti võimalus olnud antud lõiku aruandesse lisada, aga börsiettevõtete puhul ei ole seda rakendatud. Alates 2017. aastast on uue Eesti audiitortegevuse seadusega vastu võetud uued Euroopa Liidu määrusest 537/2014 tulenevad nõuded, mille tõttu on vaja avaliku huvi üksuste audiitori aruannetes avalikustada teatud valdkondade kohta täiendavat informatsiooni. Nõutud kriteeriumid on autor välja toonud töö esimeses osas.

Autor on vaadelnud kokku 30 aruannet kahe aasta lõikes, millest üks on noteeritud börsil alates 2017. aasta suvest ning seetõttu ei ole täiendavad nõuded seda aruannet puudutanud. Seega 14 aruande puhul on märgata, et lisandunud on lõik „Aruanne seaduste ja muude regulatsioonide nõuete kohta“, mille all, olenevalt audiitorettevõttest, tuuakse välja informatsioon seoses audiitoriks olemise ajaga, sõltumatuse, auditi väliste teenuste ning auditi komiteele esitatava aruande vastavusega. PwC aruannete puhul jookseb läbi kindel süsteem, kus audiitoriks määramise ja olemise aega kirjeldatakse ainult viimases lõigus „Aruanne seaduste ja muude regulatsioonide nõuete kohta“. Keelatud auditiväliste teenuste kohta on vastav informatsioon välja toodud lõigu „Sõltumatus“ all. Auditikomiteele esitatava aruande vastavust audiitori arvamusega kirjeldatakse kohe esimeses lõigus „Meie arvamus“. KPMG ja Deloitte seevastu on esitanud kõik eelnevalt välja toodud informatsiooni viimases lõigus. Samuti on KPMG ühes aruandes esitanud teabe selle kohta, milliseid auditiväliseid teenuseid on ettevõttele osutatud.

Lisaks on EL-i määruses kirjas, et audiitori aruannetes peab olema kirjas informatsioon audiitorühingu enda kohta, mis on kõikides vaadeldavates aruannetes ka välja toodud. Samuti on kõikides aruannetes lõigu „Vandeaudiitori kohustused“ all esitatud teave olulise väärkajastamise riskide kohta ning selgitus selle kohta, kuivõrd oleks võimalik avastada pettust kohustusliku auditi käigus.

Muud tähelepanekud seoses audiitori aruande koostamisega

Erinevate audiitorüksuste poolt koostatavad audiitori aruanded erinevad ka kirjafondi ja kasutatavate värvide poolest. Kõik ettevõtted on kasutanud audiitori aruannete koostamisel põhiliselt enda põhivärve, milleks on PwC-l punane/oranž, KPMG-l sinine ning Deloitte`l must. Deloitte`i aruanded võivad jätta lugejale veidi ilmetu mulje, kuna nii pealkirjad kui tekst on kõik ühtlaselt mustas kirjas. KPMG aruannete lugemist on raskemaks teinud kasutatud kirjafont, eriti pealkirjade puhul, kus tähed oleks justkui kokkusurutud. KPMG aruannete puhul on positiivne see, et on kasutatud sektordiagramme, mis teevad ülevaate lihtsamaks. Võttes arvesse nii värvide, kirjastiili ja diagrammide kombinatsiooni, siis on PwC aruanded autori hinnangul kõige paremini loetavamad, silmasõbralikumad ning ülevaatlikumad.

2.2. Erinevad vandeaudiitori tähelepanekud audiitori aruannetest

Teises alapeatükis on autor välja toonud 2016.-2017. aasta audiitori aruannetest peamised tähelepanekud, mis on ilmnunud auditi käigus. Kõigepealt on käsitletud peamisi auditi teemasid ning seejärel asjaolu rõhutavaid lõike.

Peamised auditi teemad

Viimase kahe aasta jooksul on audiitori aruandeid oluliselt täiendatud lähtudes ISA-dest ning Euroopa Liidu nõuetest. Üks põhiline muutus, mis on avaliku huvi üksuste aruannetes tehtud, on „Peamised auditi teemad“ või „Peamised auditi asjaolud“ lõigu välja toomine audiitori aruannetes. See on vajalik selleks, et välised infotarbijad (investorid, võlausaldajad, riigiametnikud jt) oleksid kursis auditi jooksul ilmnunud peamiste teemadega, mida audiitorid on pidanud vajalikuks lähemalt uurida. Sellisteks asjaoludeks võivad olla audiitori jaoks kõrgendatud riskiga kontrollivaldkonnad, märkimisväärsed juhtkonnapoolsed otsused, hinnangud ning aruandeperioodil toimunud märkimisväärsed ja/või ebaharilikud sündmused/tehingud. (Siling, Viks 2017)

Autor on käesolevas peatükis analüüsinud Tallinna põhinimekirja börsiettevõtete sõltumatuid audiitori aruandeid perioodil 2016-2017, kuna alates 15.12.2016 või pärast seda lõppevate finantsaruannete avaliku huvi üksuste audiitori aruannetes oli kohustus avaldada peamised auditi teemad. Antud uurimus põhjal selgus, et 2016. aastal sisaldasid 13 aruannet teavet peamiste auditi

teemade kohta ning 2017. aastal oli sama näitaja 14. Kuna Tallinna Sadam tuli börsile ja sai avaliku huvi üksuseks alles 2018. aasta suvel, siis ei ole audiitoritel 2016. ja 2017. aastal olnud kohustust peamiste auditi teemade lõiku aruandes välja tuua. Samuti on EfTEN Real Estate Fund III börsile tulnud alles 2017. aastal, mistõttu on peamisi auditi teemasid käsitletud ainult 2017. aasta aruandes. Aruannete analüüsi käigus on tuvastatud, et peamiste auditi asjaolude all on audiitorid aruannetes välja toonud erinevaid tähelepanekuid lähtudes ettevõtete tegevusvaldkondadest. Autor on analüüsivad ettevõtted jaganud gruppidesse vastavalt põhitegevusaladele, et võrrelda kas audiitorite tähelepanekutel ja sarnaste tegevusaladega ettevõtetel võib olla märgatav seos.

Tallinna börsi põhinimekirjas olevad ettevõtted, mis noteerivad aktsiaid, jagunevad põhitegevusalade lõikes järgmiselt:

- Kinnisvaraarendus ja –investeeringud: Pro Kapital Grupp AS, Arco Vara AS ja EfTEN Real Estate Fund III AS
- Ehitus: Merko AS ja Nordecon AS
- Rõivakaubandus: Baltika AS ja Silvano Fashion Group AS
- Meretransport: Tallink Grupp AS
- Pangandus ja fondide valitsemine: LHV AS
- Meedia ja kirjastamine: Ekspress Grupp AS
- Kalatoodete tootmine ja müümine: PRFoods AS
- Jae- ja hulgikaubandus, renditegevus: Tallinna Kaubamaja Grupp AS
- Joogivee varustus ja reovee kogumine ning puhastus: Tallinna Vesi AS
- Elektrotehniliste ja telekommunikatsiooni seadmete valmistamine ja müük: Harju Elekter AS

Kinnisvaraarenduse või –investeeringutega seotud ettevõtete puhul on näha, et kõigi kolme ettevõtte audiitori aruannete läbivaks peamiseks auditi teemaks on kinnisvarainvesteeringute hindamine. Kuna tegu on hinnangulise valdkonnaga, mis on subjektiivne, siis on oluline auditi meeskonnal lähemalt tutvuda hindamise põhimõtetega ning juhtkonna pädevusega. Samuti on kinnisvarainvesteeringute puhul olnud tegu auditi mõistes oluliste summadega, mille tõttu on auditi meeskond kohustatud protseduure läbi viima. (Pro Kapital ... 2016, 2017; Arco Vara ... 2016, 2017; EfTEN Real ...2017)

Lisaks Arco Vara, Pro Kapitali ja EfTEN Real Estate III peamistele auditi teemadele, leidub teatavat sarnasust ka ehitusettevõtete Merko ja Nordeconi auditi tähelepanekutes (Merko ...2016, 2017; Nordecon ... 2016, 2017). Nimelt on mõlema ettevõtte aruannetes välja toodud kinnisvaraarendusega seotud varade hindamine. Samuti on Nordeconi aruannetes kahe aasta jooksul välja toodud kinnisvarainvesteeringute õiglase väärtuse hindamine nagu oli eelnevalt välja toodud kinnisvaraga seotud ettevõtete puhul (Nordecon ... 2016, 2017). Erinevustena võib välja tuua peamistes auditi teemades, et Merko puhul on oluline auditi käigus keskenduda ka ehituslepingute tulu arvestusele, kuna tegu on raamatupidamislike hinnangutega, mis on samuti subjektiivsed ja millele tuleb seetõttu rohkem rõhku pöörata (Merko ... 2016, 2017). Nordeconi aruannetes on välja toodud veel teemad nagu firmaväärtuse kaetava väärtuse hindamine ning sidusettevõtetele antud pikaajaliste laenude hindamine (Nordecon. ... 2016, 2017).

Rõivakaubandusettevõtted Silvano ja Baltika aruannetest saab välja tuua peamise auditi teemana varude hindamise (Baltika ... 2016, 2017; Silvano ... 2016, 2017). Tegu on loogilise asjaolu väljatoomisega, kuna selliste ettevõtete puhul on varude lähemalt vaatlemine alati üks olulistest auditi protseduuridest. Audiitorite sõnul on varude neto realiseerimisväärtus ja allahindluste tegemine hinnanguline, kuna moekaupade või naistepesu nõudlus on mõjutatud muutuvatest tarbijaootustest ning moesuundadest (Ibid.). Lisaks on Baltika kahe aasta aruannetes välja toodud auditi peamise asjaolu ka müügitulu kajastamist Audiitorid on pidanud seda vajalikuks, kuna riskikoht ei ole mitte müügitehingute kajastamine vaid lojaalsusprogrammide arvestus ning hulgi- ja frantsiisimüügi puhul tarneklauslite või tagastuste arvesse võtmine müügi kajastamisel. Samuti võtab müügitulu auditeerimine olulise osa kogu auditi ajast, mis on ka üheks põhjuseks, miks seda on käsitletud peamise auditi asjaoluna (Baltika ... 2016, 2017).

Ülejäänud börsiettevõtteid ei saa autor jagada tegevusalade lõikes gruppidesse, mis tähendab, et peamisi auditi teemasid ei ole võimalik omavahel võrrelda. Seetõttu on autor toonud peamised tähelepanekud ettevõtete lõikes korruga välja, neid pikemalt kommenteerimata (vt Tabel 1).

Tabel 1. Peamised auditi teemad Eesti börsiettevõtete audiitori aruannetes aastatel 2016-2017

Kaubamaja	Materiaalse põhivara ja kinnisvarainvesteeringute väärtuse hindamine
LHV	Klientidele antud laenude ja nõuete väärtuse langus; Danske Capital AS-i omandamise raamatupidamislik kajastamine
PRFoods	John Ross Jr. (Aberdeen) Limited ja Coln Valley Smokery Limited omandamise raamatupidamislik kajastamine; Bioloogiliste varade õiglase väärtuse hindamine
Ekspress	Firmaväärtuse hindamine
Harju Elekter	Skeleton Technologies OÜ osa õiglase väärtuse mõõtmine
Tallink	Laevade õiglase väärtus; Edasilükkunud tulumaksu vara kajastamine
Tallinna Vesi	Tingimuslik kohustus kohtuvaidlusest Eesti Konkurentsiametiga; Eraldis kohtuvaidlusest Eesti Konkurentsiametiga tulenevate võimalike tagajärgede katteks; Juhtkonna hinnangud materiaalse põhivara objektide kapitaliseerimise ja nende kasulike eluigade määramise kohta

Allikas: Eesti börsiettevõtete majandusaastaruanded aastatel 2016-2017, autori koostatud

Asjaolu rõhutamine

Asjaolu rõhutavas lõigus juhib audiitor tähelepanu informatsioonile, mis ei kuulu auditi peamiste teemade alla, kuid on vajalik avalikustada infotarbijate jaoks. Kuigi tegu on negatiivse alatoonil avalikustatud informatsiooniga, siis märkust audiitorid selle kohta ei väljasta. Asjaolu rõhutamise all võib esitada informatsiooni näiteks seoses kohtuasjade tulemuse ebakindlusega või tulekahjust tulenevate tagajärgedega (vt Lisa 1 ja Lisa 2). Samuti on oluline märkida, et antud lõiku võib avalikustada nii enne kui pärast peamiste auditi asjaolude lõiku. (ISA 706, A16)

Autor on tuvastanud Tallinna Sadama, Tallinna Vee ning Arco Vara aruannetes asjaolu rõhutamise lõigu 2016.-2017. aasta aruannete hulgast. Analüüsitud aruannete põhjal võib öelda, et kõikides aruannetes on asjaolu rõhutav lõik paigutatud „Peamised auditi teemad“ lõigu ette nagu on Lisa 2 ette näinud (v.a Tallinna Sadama aruandes, kus puudub peamiste auditi teemade lõik).

Kõigi kolme ettevõtte asjaolu rõhutamise lõigud on võrdlemisi erineva sisuga. Tallinna Vee 2016. aasta aruandes on avalikustatud informatsioon kohtuvaidluse kohta ning on viidatud vastavale aastaaruande lisale, milles on asjaolu kirjeldatud (Tallinna Vesi ... 2016). Arco Vara 2016. aasta audiitori aruandes on välja toodud teave lühiajaliste laenukohustustega seotud asjaolude ning nende lühiajaliste laenukohustuste tagatiseks panditud varade kohta. Nimelt kui ettevõtte ei ole suuteline pikendama lühiajaliste laenukohustuste maksetähtaegasid, on oht, et ettevõtte peab tagatiseks panditud varad kiirkorras maha müüma madalama hinna eest kui seda on bilansiline

väärtus (Arco Vara ... 2016). Tallinna Sadama 2017. aasta aruandes on juhitud tähelepanu IFRS 15, IFRS 9 ja IAS 8 standarditele, mis on avaldanud mõju ettevõtte arvestuspõhimõtetele ettevõtte konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes seisuga 31.12.2016 ja 01.01.2017 (Tallinna Sadam ... 2017).

3. KÜSITLUS LAIENDATUD AUDIITORI ARUANDE MUUDATUSTE KOHTA

Peatükk annab ülevaate autori poolt läbi viidud uurimusest, selle tulemustest ning tehtud järeldustest ja ettepanekutest. Uurimuse eesmärk oli küsida väikeinvestorite arvamust laiendatud audiitori aruannete kohta. Küsimused olid koostatud töö autori poolt lähtudes sellest, et saada teada, kui paljud väikeinvestorid jälgivad Tallinna börsi põhinimekirjas olevaid ettevõtteid ning kui suur osa neist puutuvad kokku börsiettevõtete audiitori aruannetega. Lisaks soovis autor teada, kui paljud väikeinvestorid on kursis laiendatud audiitori aruannete muudatustega.

3.1. Eesmärk, uurimismetoodika ja valimi kirjeldus

Käesolevas alapeatükis käsitleb autor väikeinvestorite hulgas läbi viidud uuringu metoodikat ning valimi koostamise ja andmete kogumise protsessi.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks viis töö autor väikeinvestorite seas läbi küsitluse. Küsimustik koostati *Google Forms* keskkonnas ning täispikk küsimustik koosnes 10 küsimusest, sh küsimused soo ja vanuse kohta. Küsitlus oli vastajate jaoks anonüümne. Küsimustikku jagati sotsiaalvõrgustiku Facebook vahendusel, kus autor postitas küsitluse Investeerimisklubi liikmete gruppi. Käesolevas töös on lisatud küsitluse ankeet kasutatud allikate loetelu alla. Küsimustik oli jagatud kolmeks osaks, kus esimeses osas olid üldised küsimused ning kahes järgmises osas täpsustavad küsimused. Küsimustik oli üles ehitatud selliselt, et teise ossa polnud võimalik vastajal jõuda, kui esimese osa viimasele küsimusele vastati eitavalt. Sellega oli vastaja jaoks küsitlus lõppenud. Teisest osast ei pääsenud viimasesse sektsiooni need inimesed, kes vastasid eitavalt antud osa viimasele küsimusele.

Valimi kogu populatsioon oli 562 liiget ning sihtgrupil oli aega vastamiseks 14 päeva. Küsitlusele vastas kokku 39 inimest ehk ligikaudu 12% kogu populatsioonist. Antud protsent on autori

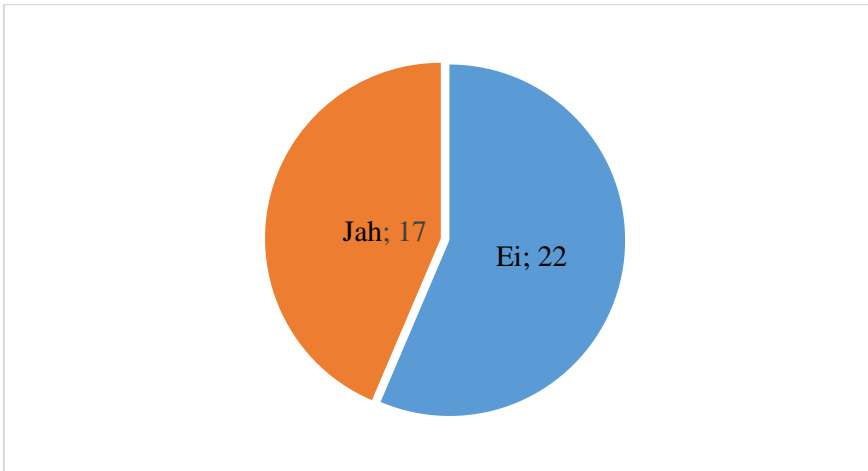
oodatud lõpptulemusest kehvem. Kuna küsimustikku lõppu jõudsid 39-st vastanust vaid kaks, siis ei täitnud küsimustik autori oodatud eesmärki.

3.2. Tulemuste analüüs

Küsimustiku ülesehituse loogika seisnes selles, et esimeses osas uuris autor kõigepealt demograafiliste näitajate kohta nagu vanus ja sugu. Kõikidest vastanutest 59% moodustasid naised ning 41% mehed. Küsitluses said vastajad valida järgmiste vanuse gruppide vahel: kuni 25, 26-35, 36-45, 46+. Kõige rohkem vastuseid tuli 26-35 aastastelt, kelle osakaal kõikidest vastanutest oli tervelt 41%. Veidi vähem vastuseid tuli 36-45 aastastelt inimestelt – 30,8%. Kõige vähem olid esindatud 46+ aastaste vanusegrupp ning kuni 25-aastased noored, kelle osakaal vastanutest oli vastavalt 15,4% ning 12,8%. Autor ei ole koostanud vastuste analüüsimisel graafikuid vastanute soo või vanuse lõikes, kuna töö eesmärk ei olnud analüüsida andmeid vastavalt demograafilistele näitajatele ning vastanuid ei ole samuti piisavalt, et sellist statistilist analüüsi läbi viia. Seega on graafikud koostatud lähtudes vastanute arvust. Demograafiliste näitajate mõte antud küsitluse juures oli anda ülevaade, kui paljud vastanutest olid mehed või naised ning kas esindatud olid erinevad vanusegrupid. Antud küsitluse tulemuse põhjal võib öelda, et mehed ja naised vastasid üsna võrdselt ning erinevad vanusegrupid olid samuti esindatud.

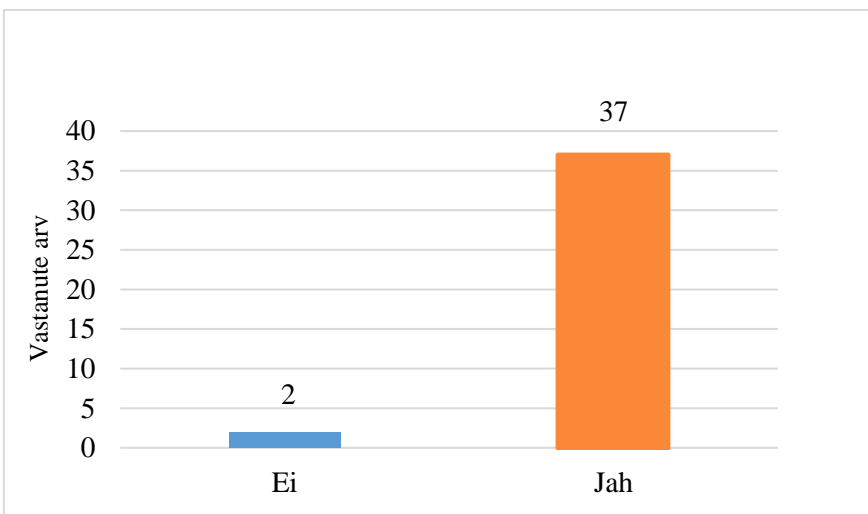
Lisaks demograafilistele küsimustele oli esimeses küsitluse sektsioonis uuritud vastajatelt audiitori aruannete kohta. Täpsemalt soovis töö autor uurida, et kui paljud vastanutest on kokku puutunud audiitori aruannetega ning kas ollakse teadlikud, et audiitori aruandeid on viimasel kahel aastal täiustatud. Küsitlusest selgus, et 39-st vastanust 17 (44%) on kokku puutunud audiitori aruannetega, ülejäänud vastajatel kokkupuude audiitori aruannetega aga puudub (vt Joonis 4). Samuti tuli välja, et ainult viis inimest (13%) on teadlikud, et audiitori aruandeid on viimase kahe aasta jooksul muudetud. Seetõttu saab autor öelda, et suurem osa väikeinvestoritest ei ole audiitori aruannetega kokku puutunud ega kursis laiendatud audiitori aruannete muudatustega.

Viimase küsimusega esimeses sektsioonis soovis autor uurida, kui paljud vastanutest jälgivad Tallinna börsil olevate ettevõtete tegevust. Jooniselt 5 on näha, et enamus vastanutest (37 inimest 39-st) siiski tunnevad huvi Tallinna börsi vastu ning jälgivad börsil noteeritud ettevõtteid.

Joonis 4. Kas olete kokku puutunud audiitori aruannetega?
Allikas: Autori koostatud

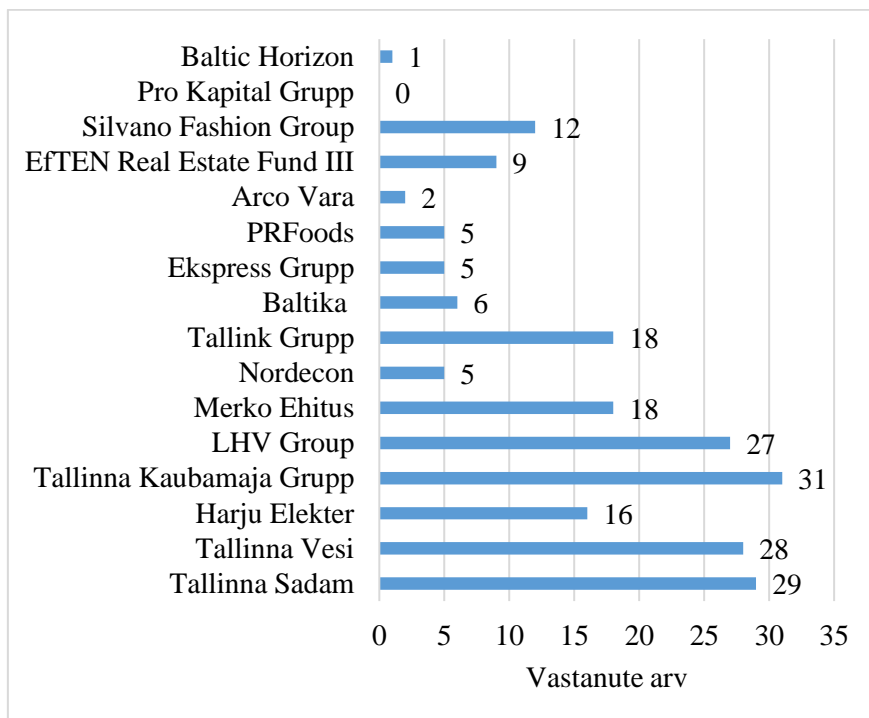
Ainult kaks inimest vastasid küsimusele eitavalt ning nende jaoks oli ka küsimus lõppenud, kuna edasi tulid küsimused, mis olid seotud juba Tallinna börsiga.

Joonis 5. Kas jälgite Tallinna börsil olevate ettevõtete tegevust?
Allikas: Autori koostatud

Küsitluse teine osa koosnes kahest küsimusest, millest esimene küsimus uuris, milliseid Tallinna börsil olevaid ettevõtteid jälgitakse. Autor lisas vastusevariantidesse Tallinna börsi põhinimekirjas olevad aktsiatega kauplevad ettevõtted, mida on kokku 15 ettevõtet. Samuti oli vastanutel võimalus täiendada listi vastavalt enda soovile. Jooniselt 6 on näha, et peamiselt jälgitakse vastanute poolt nelja ettevõtet: Tallinna Kaubamaja Grupp, Tallinna Sadam, Tallinna Vesi ning LHV Group, Kuna teise jaotisesse jõudis 37 inimest, siis saab öelda, et eelnevalt nimetatud

ettevõtteid jälgivad vastavalt 84%, 78%, 76% ja 73% vastanutest. Kõige vähem populaarsed on Arco Vara ning Pro Kapital Grupp. Samuti on ühe vastaja poolt välja toodud ettevõtte nimega Baltic Horizon, mis on Nasdaq-i kodulehel kirjas kaubeldava fondina.

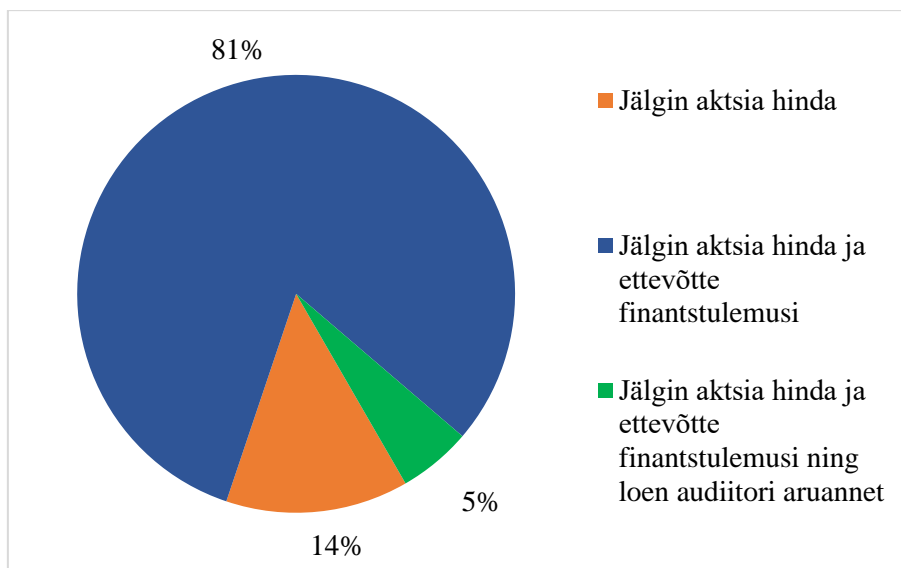

Joonis 6. Milliseid Tallinna börsil olevaid ettevõtteid jälgite?

Allikas: Autori koostatud

Teise osa teise küsimusega soovis autor teada, mis informatsioon huvitab vastanuid Tallinna börsiettevõtete juures. Vastusevariante oli küsimuse juures kolm: „Jälgin aktsiahinda“, „Jälgin aktsiahinda ja ettevõtte finantstulemusi“ või „Jälgin aktsiahinda ja ettevõtte finantstulemusi ning loen audiitori aruannet“. Nagu Jooniselt 7 näha võib huvitab vastanuid enim aktsia hind ja ettevõtte finantstulemused (81%). Lisaks aktsia hinnale ja ettevõtte tulemustele loeb audiitori aruannet ainult 5% vastanutest ehk kaks inimest said võimaluse vastata ka kolmanda jaotise küsimustele.

Kolmandas ehk viimases voorus soovis autor teada, mida arvavad vastajad audiitori aruannetest ja mis informatsiooni huvitaks neid enim. Nimelt oli kolmanda ehk viimase osa esimene küsimus selle kohta, milline informatsioon huvitab vastanuid audiitori aruandes kõige rohkem. Vastamiseks ei ole autor ette andnud variante, vaid on lasknud vastajatel ise sobiva vastuse kirja panna.

Joonis 7. Milline informatsioon huvitab Teid Tallinna börsiettevõtete juures?

Allikas: Autori koostatud

Ühe vastaja poolt tuli vastuseks „Rentaablus“ ning teise vastaja jaoks oli kõige tähtsam „Lõplik järeldus“. Autoril on neid kahte vastust üsna keeruline kommenteerida, kuna vastanute pool ei ole täpsustatud, mida on mõeldud rentaabluse ning lõpliku järelduse all.

Viimase osa teine küsimus uuris kahelt vastanult, kas audiitori aruandest saadakse kätte neile kasulikku informatsiooni, millele vastati ainult jaatavalt. Seega võib autor järeldada, et vastanud saavad aruannetest piisava teabe rentaabluse ja lõpliku järelduse osas kätte. Vooru viimane ehk kolmas küsimus uuris vastanutelt, et mis informatsiooni võiksid audiitorite aruanded veel kajastada. Ühe vastaja arvates võiksid audiitorid auditeerida ka tegevusaruannet ning teine vastaja ei soovinud midagi lisada. Kaudselt küll tegevusaruannet audiitorite poolt vaadatakse, et informatsioon ühtiks finantsaruandluses välja toodud andmetega, kuid otseselt arvamust tegevusaruande kohta audiitorite poolt ei väljastata. Seega on see võimalik mõtlemiskoht audiitorite jaoks.

3.3. Järeldused

Lõputöö autor toob käesolevas alapeatükis välja küsitluse käigus tehtud järeldused ja nendega seonduvad ettepanekud.

1. Autori koostatud küsitlusest võttis osa 39 inimest, mis on ligikaudu 12% kogu populatsioonist. Selle põhjal võib järeldada, et küsitluse temaatika võis tunduda inimestele liiga spetsiifiline ning need, kes ei ole audiitori aruannetega kokku puutunud, jätsid küsitlusele seetõttu vastamata.
2. Küsitluses uuriti, kas ja mis eesmärgil jälgitakse Tallinna börsi põhinimekirjas olevaid ettevõtteid. Tulemustest selgus, et 95% vastanutest jälgib Tallinna börsi ning suurem osa vastanutest tunneb huvi ainult aktsia hinna ning ettevõtte finantstulemuste vastu. Lisaks eeltoodule olid börsiettevõtete audiitori aruannete lugemisest huvitatud vaid 5% vastanutest ehk huvi audiitori aruannete vastu oli vastanute hulgas väga väike.
3. Kuna antud töö üheks eesmärgiks oli uurida, kui võrd informatiivsed on laiendatud audiitori aruanded väikeinvestoritele, siis selgus küsitlusest, et üle poolte vastanutest ei ole audiitori aruannetega kunagi kokku puutunud. Samuti ei olnud 87% vastanutest kursis, et audiitori aruandeid on viimasel kahel aastal muudetud. Seega võib kokkuvõttes öelda, et väikeinvestorid ei loe valdavalt audiitori aruandeid ning ei ole laiendatud audiitori aruannetega kursis.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli uurida Eesti börsiettevõtete aruannete muudatusi viimase kahe aasta jooksul ning anda hinnang laiendatud audiitori aruannete informatiivsusele väikeinvestorite jaoks. Selleks andis autor kõigepealt ülevaate viimase kahe aasta jooksul audiitori aruannete peamistest muudatustest, võttes aluseks muudetud rahvusvahelised auditeerimise standardid ja Euroopa Liidu direktiivi 2014/56/EL ning EL määruse 537/2014. Kuna autor keskendus Eesti börsiettevõtete audiitori aruannetele, oli oluline välja tuua üldised audiitori aruande muudatused ning lisaks veel täiendavad nõuded avaliku huvi üksuste audiitori aruannetele. Töö teises osas analüüsis autor Eesti börsiettevõtete audiitori aruandeid viimase kahe aasta lõikes. Viimaks analüüsis autor väikeinvestorite hulgas läbi viidud küsitluse tulemusi, et anda lõplik hinnang laiendatud aruannete informatiivsusele väikeinvestorite jaoks.

Järgnevalt on toodud etapid, mida autor tegi lõputöö eesmärgini jõudmiseks:

1. Autor tõi välja peamised audiitori aruande muudatused seoses rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (ISA-dega) ning Euroopa Liidu direktiiviga 2014/56/EL. Lisaks toodi välja täiendavad nõuded ISA-dest ning Euroopa Liidu määrusest 537/2014 avaliku huvi üksustele, kuna antud töö sihtgrupiks on võetud Eesti börsiettevõtted.
2. Töö praktilises osas uuris autor Eesti börsiettevõtete audiitori aruandeid kahe aasta lõikes. Analüüsi eesmärgiks oli võrrelda kahe aasta (2016-2017) aruandeid, et näha, kuidas on erinevad audiitorettevõtjad aruannetes täiendusi sisse viinud lähtudes esimeses peatükis välja toodud muudatustest. Samuti tõi autor aruannetest välja audiitorite poolt kirja pandud peamised auditi asjaolud, et näha, millised on need olulised ja keerulised teemad, millele peavad audiitorid auditi käigus kõige rohkem tähelepanu pöörama.
3. Lõpliku hinnangu andmiseks viis autor läbi küsitluse väikeinvestorite hulgas. Väikeinvestorid valis autor sihtgrupiks seetõttu, et nemad on üks põhjustest, miks audiitori aruandeid on viimase kahe aasta jooksul muudetud. Seega koostas autor küsimustiku, et

uurida kas ja kui palju väikeinvestorid audiitori aruannete kohta huvi tunnevad ning kas nad on kursis laiendatud audiitori aruannetega.

Järgnevalt toob autor välja tulemused, milleni ta uurimisülesannete täitmisel jõudis:

1. Lõputöö esimeses osas tõi autor välja, millised audiitori aruannete muudatused on seotud rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (ISA-d) ning mida tuleb aruannetes kajastada lähtudes Euroopa Liidu nõuetest. Kokkuvõttes saab öelda, et peamised muudatused, mis tulenevad ISA-dest on „Arvamuse aluse“ ja „Muu informatsioon“ lõikude juurde lisandumine ning „Arvamus“ lõigu ümber tõstmine esimeseks lõiguks. Samuti on lisandunud täiendusi juhatuse ning audiitorite kohustuste lõikudes. Kuna käesolev töö keskendus börsiettevõtete audiitori aruannete uurimisele, siis on vaja täiendavalt välja tuua aruannetes ka peamised auditi asjaolud ning kirjeldada, kuidas nendega auditi käigus tegeleti. Direktiivist tulenevalt on oluline aruannetes välja tuua auditi ulatuse kirjeldus, kus tuleks kirjeldada auditi olulisust, pettuste avastamist audiitori poolt jm olulist informatsiooni auditi piirangute kohta, mida sidusrühmad ei pruugi teada.
2. 2017. aasta suvel võeti vastu uus audiitortegevuse seadus, kus viidi Eesti õigus kooskõlla Euroopa Liidu direktiivi ja määrusega. Määruse järgi pidi aruannetes olema kajastatud teave, et auditiväliseid teenuseid ei oleks osutatud ning audiitori arvamus oleks kooskõlas auditikomiteele esitatava aruandega. Samuti oli oluline kirja panna informatsioon, et auditit tegev ettevõtte on auditeeritavast ettevõttest sõltumatu ning kirjeldama, kui kaua on ettevõttes audiitor oldud. Lõputöö börsiettevõtete audiitori aruannete võrdluse käigus selgus, et kõik täiendavad nõuded tulenevalt Euroopa Liidu määrusest 537/2014 on kõikides 2017. aasta audiitori aruannetes rakendatud. Seega saab järeldada, et audiitorid on Euroopa Liidu nõuetega hästi kursis ning rakendavad neid vastavalt enda aruannetes.
3. Eesti börsiettevõtete audiitori aruannete analüüsimise käigus jõudis autor järeldusele, et kõige detailsemalt on aruandeid koostanud audiitorühing PwC, kuna PwC audiitorite poolt koostatud aruannetes on toodud välja sellist informatsiooni, mida teised audiitorettevõtted ei ole aruannetesse kirja pannud: kirjeldatud oli olulisuse leidmist ning auditi ulatust. Samuti leidis autor, et Tallinna börsil on kinnisvaraarenduse ja ehitusega seotud ettevõtteid kõige rohkem (15-st 5 ettevõtet). Kõikides vastava kategooria ettevõtete aruannetes oli välja toodud peamiseks auditi teemaks kinnisvarainvesteeringute hindamine või

kinnisvaraarendusega seotud varade hindamine. Samuti toodi välja teistes ettevõtetes paaril korral varude ning firmaväärtuse hindamist.

4. Autori koostatud küsitlusest võttis osa 12% kogu populatsioonist. Selle põhjal võib järeldada, et küsitluse temaatika võis tunduda inimestele liiga spetsiifiline ning need, kes ei ole audiitori aruannetega kokku puutunud, jätsid küsitlusele seetõttu vastamata.
5. Küsitluses uuriti, kas ja mis eesmärgil jälgitakse Tallinna börsi põhinimekirjas olevaid ettevõtteid. Tulemustest selgus, et suurem osa vastanutest jälgivad Tallinna börsil olevaid ettevõtteid ainult aktsia hinna ning ettevõtte finantstulemuste pärast ning audiitori aruandeid ei loe. Samuti ei olnud enamus vastanutest audiitori aruannetega kokku puutunud ning kursis, et audiitori aruandeid on viimasel kahel aastal muudetud. Seega võib kokkuvõttes öelda, et väikeinvestorid ei loe valdavalt audiitori aruandeid ning ei ole laiendatud audiitori aruannetega kursis.
6. Antud küsitluse käigus mõistis autor, et väikeinvestorid ei tunne huvi, mida on audiitor ettevõtte majandustegevusest arvanud. Seega teeb autor ettepaneku, et audiitori aruandeid tuleks muuta veelgi kasutajasõbralikumaks ning lihtsamaks, et väikeinvestoritel oleks huvi neid rohkem käsitleda. Samuti võiks audiitori aruannetele ka rohkem reklaami teha, et tõsta inimeste teadlikkust audiitori aruannete väärtuse kohta.
7. Küsitlusest selgus, et väikeinvestorid ei tunne huvi audiitori aruannete vastu ning ei ole kursis laiendatud aruannetega. Kuid lisaks väikeinvestoritele on olemas ka suurinvestorid, kellele võiksid audiitori aruanded rohkem huvi pakkuda. Seega on autori ettepanek, et edaspidi võiks viia küsitluse läbi ka suurinvestorite hulgas, et selgitada välja nende arvamus laiendatud audiitori aruannete kohta.

SUMMARY

EXPANDED AUDITOR'S REPORTS AND THEIR INFORMATIVENESS FOR SMALL INVESTORS BASED ON THE EXAMPLE OF THE ESTONIAN PUBLICLY TRADED COMPANIES

Lili Vörk

The author has chosen the topic for the final paper as it is a topical issue due to the fact that in 2016 new expanded auditor's forms were implemented. The new Estonian Auditors Activities Act is effective since the summer of 2017 by which the Estonian legislation was adjusted in conformity with the European Union directive 2014/56/EU and the EL regulation 537/2014.

The aim of the final paper is to study the alterations in the reports of the Estonian publicly traded companies within the last two years and assess the informativeness of the expanded auditor's reports for small investors.

In order to achieve the aims of the final paper the author has established research tasks as follows:

1. To describe the main changes in the auditor's report in connection with the International Standards on Auditing (ISAs);
2. To describe the main changes of the auditor's report proceeding from the requirements of EU regulation 537/2014 and directive 2014/56/EU;
3. To bring out different observations from the auditor's reports of the Estonian publicly traded companies and compare the preparation of reports according to auditing companies;
4. To assess new auditor's reports based on the results of the questionnaire.

Next the author brings out the results achieved while performing the research tasks:

1. In the first part of the final paper the author brings out which kind of changes in auditor's reports are related to the International Standards on Auditing and what has to be reflected in the reports pursuant to the requirements of the European Union. In conclusion it may be

said that the main changes proceeding from the ISAs include the addition of the paragraphs “Basis of the opinion” and “Other information” and the relocation of the passage “Opinion” as the first one. Additions are added to the obligations of the management board and the auditors. As this paper focuses on the study of the reports of the publicly traded companies, it was necessary to bring out in the reports also the key audit matters and describe how they were dealt with during the audit. Pursuant to the directive it is important to bring out in the report also the description of the scope of the audit, including the relevant information about the restrictions of the audit, which stakeholders might not know.

2. In the summer of 2017, a new Auditors Activities Act was passed in which the Estonian legislation was adjusted in conformity with the directive and the regulation of the EU. According to the regulation the reports have to reflect information that no external auditing services have been used and the auditor’s opinion is in conformity with the report submitted to the auditing committee. It is also important to write down information that the auditing company is independent from the audited company and describe how long the auditor has been in the company. In the comparison of the reports of the publicly traded companies it appears that all additional requirements proceeding from the EU directive 537/2014 are applied in all auditor’s reports of the year 2017. Therefore, it may be concluded that auditors are well-informed about the requirements of the EU and apply them in reporting correspondingly.
3. During the analysis of the auditor’s reports the author comes to the conclusion that the most detailed reports are made by the association of auditors PricewaterhouseCoopers, because in reports prepared by the auditors of PwC reflect information the other associations of auditors have not written in the reports, including finding the relevance and the scope of the audit. The author also stresses that as the Tallinn Stock Exchange has the biggest number of companies dealing with real estate development and construction (5 out of 15 companies), it appeared that in all reports of the companies of the corresponding categories the main theme of the audit was referred to as the assessment of real estate investments and the assessment of assets related to the real estate development. Concurrently, it was also brought out that in case of some companies the assessment of assets and the value of the company had been brought out.

4. Thirty-nine people took part in the questionnaire prepared by the author, which makes approximately 12% of the entire population. Based on that it may be concluded that the theme of the questionnaire probably seemed too specific to people and the ones who have nothing to do with auditor's reports just did not answer the questions.

5. The questionnaire included questions whether and on what purpose companies on the main list of the Tallinn Stock Exchange are observed. The results show that 95% of the respondents follow the companies on the Tallinn Stock Exchange only because of the share price and the financial results of the company and no auditor's reports are read. As one of the aims of the paper is to study how informative the expanded auditing reports have been for the small investors, the questionnaire shows that more than half of the respondents have never had any connection with the auditor's report. The majority of the respondents are not aware that auditor's reports have been changed during the two last years. Hence, it may be stated in conclusion that small investors do not read auditor's reports and are not informed about the new expanded auditor's reports.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Arco Vara AS majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:

<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100034653&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

Audiitortevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. (2016). Kättesaadav:

<http://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/7baa5e67-6888-4608-acd0-27a666faddb9#prdrowZ1> , 11. november 2018

Audiitortevuse seaduse muudatused vähendavad bürokraatiat. (2017). Finantsuudised.

Kättesaadav: <https://www.finantsuudised.ee/uudised/2017/03/16/audiitortevuse-seaduse-muudatused-vahendavad-burokraatiat> , 2. november 2018

Audit. (2018). Hea Tava OÜ. Kättesaadav:

<https://www.heatava.ee/teenused/audiitorteenused/audit/> , 2. november 2018

Baltika AS aastaaruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:

<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100003609&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

Clear, transparent reporting: The new auditor's report. (2017). Deloitte Belgium.

Kättesaadav: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/be/Documents/audit/be-audit-new-auditor-s-report-brochure.pdf> , 11. november 2018

Directive 2014/56/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014

amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0056&from=EN> , 15. november 2018

Eesti audiitortevuse seadus. RT I, 30.06.2017, 6. Kättesaadav:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/130062017006>, 8. november 2018

EfTEN Real Estate Fund III AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017.

Kättesaadav:

<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?pg=details&instrument=EE3100127242&list=2> , 8. detsember 2018

Ekspress Grupp AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017.

Kättesaadav:

<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100016965&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

Focus on the new audit report - what are we talking about? (2017). PwC Luxembourg.
Kättesaadav: <https://www.pwc.lu/en/private-equity/newsletters/newsletter-june-2017/news5.html> , 11. november 2018

Harju Elekter AS majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100004250&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

IFRS application around the world. (2016). IFRS Foundation. Kättesaadav:
<https://www.ifrs.org/-/media/feature/around-the-world/jurisdiction-profiles/estonia-ifrs-profile.pdf> , 11. november 2018

ISA 200 Sõltumatu audiitori üldised eesmärgid ja auditi läbiviimine kooskõlas rahvusvaheliste auditeeriise standarditega (Eesti). Kättesaadav:
<https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15/ISA%20%28EE%29%20200.pdf> , 3. november 2018

ISA 260 Infovahetus nendega, kelle ülesandeks on valitsemine. Kättesaadav:
<https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15%20koos%20copyright%20notice-ga/ISA%20260%20%28EE%29%20muudetud.pdf> , 4. november 2018

ISA 560 Järgnevad sündmused. Kättesaadav:
<https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15/ISA%20%28EE%29%20560.pdf> , 4. november 2018

ISA 700 Arvamuse kujundamine ja aruandlus finantsaruannete kohta. Kättesaadav:
<https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15%20koos%20copyright%20notice-ga/ISA%20700%20%28EE%29%20muudetud.pdf> , 4. november 2018

ISA 701 Peamiste auditi asjaolude kohta informatsiooni esitamine sõltumatu audiitori aruandes. Kättesaadav: <https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15%20koos%20copyright%20notice-ga/ISA%20701%20%28EE%29.pdf> , 4. november 2018

ISA 706 Asjaolu rõhutavad lõigud ja muu asjaolu lõigud sõltumatu audiitori aruandes. Kättesaadav: <https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15%20koos%20copyright%20notice-ga/ISA%20706%20%28EE%29%20muudetud.pdf> , 4. november 2018

ISA 720 Audiitori kohustused seoses muu informatsiooniga. Kättesaadav:
<https://www.audiitorkogu.ee/uploads/ISA-d%20alates%202016-12-15%20koos%20copyright%20notice-ga/ISA%20720%20%28EE%29%20muudetud.pdf> , 4. november 2018

Kenton. W. (2018). *Audit*. Kättesaadav: <https://www.investopedia.com/terms/a/audit.asp> , 13. detsember 2018

- Küsitlus Eesti börsiettevõtete laiendatud audiitori aruannete ja nende informatiivsuse kohta väikeinvestorite jaoks. (2018). Autori koostatud. Kättesaadav: https://docs.google.com/forms/d/18Ax7IRkV5LxAeRmO9WMMd_12IncGTRczT6Jen5_G4_A/prefill
- LHV Group AS konsolideeritud aastaaruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100073644&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Luigelaht-Teder, K. (2017). *Audiitorkontrolli kohustus ja audiitori määramine*. Kättesaadav: <https://auditconsult.ee/2017/09/14/audiitorkontrolli-kohustus-ja-audiitori-maaramine/> , 2. november 2018
- Merko Ehitus AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100098328&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Nordecon AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100039496&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- PRFoods AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100101031&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Pro Kapital Grupp AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100006040&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Regulation (EU) No 537/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities and repealing Commission Decision 2005/909/EC. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0537&from=HR> , 3. november 2018
- Riigikogu võttis vastu audiitortevuse seaduse muudatused. (2017). Kättesaadav: <https://www.rmp.ee/uudised/eelnoud/riigikogu-vottis-vastu-auditortevuse-seaduse-muudatused-2017-06-15> , 03. november 2018
- Siling, S., Viks, M. (2017) *Vandeaudiitori aruanded uues kuues*. Kättesaadav: <https://www.bdo.ee/et-ee/artiklikogu/audit-ja-ulevaatus/vandeaudiitori-aruanded-uues-kuues> , 03. november 2018
- Silvano Fashion Group AS majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav: <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100001751&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

- Soltani, B. (2007). *Auditing: An International Approach*. Harlow: Pearson Education Limited
Tallink Grupp AS konsolideeritud majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017.
Kättesaadav:
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100004466&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Tallinna Kaubamaja Grupp AS konsolideeritud aastaaruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE0000001105&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Tallinna Sadam AS majandusaasta aruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100021635&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018
- Tallinna Vesi AS aastaaruanded aastatel 2015-2017. Kättesaadav:
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=EE3100026436&list=2&pg=details&tab=reports> , 8. detsember 2018

LISAD

Lisa 1. Illustratiivne nädisaruanne vanemast audiitori aruandest

Tingimused hõlmavad järgmist.

- Emaettevõtte juhtkonna poolt kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega üldotstarbel koostatud konsolideeritud finantsaruannete audit.
- Grupiauditi töövõtu tingimused kajastavad ISA-s 210 toodud kirjeldust juhtkonnakohustustest finantsaruannete suhtes.
- Eksisteerib poolelioleva erakorralise kohtuasjaga seotud ebakindlus.
- Lisaks grupi finantsaruannete auditile on audiitoril muid aruandluskohustusi, mis on nõutavad kohaliku seaduse kohaselt.

SÕLTUMATU AUDIITORI ARUANNE

[Asjakohane adressaat]

Aruanne konsolideeritud finantsaruannete kohta *[Alapealkiri ei ole vajalik tingimustes, kus teine alapealkiri „Aruanne muude seadusest tulenevate ja regulatiivsete nõuete kohta” ei ole rakendatav]*

Oleme auditeerinud kaasnevaid kompanii ABC ja selle tütarettevõtete konsolideeritud finantsaruandeid, mis sisaldavad konsolideeritud bilanssi seisuga 31. detsember 20X1 ning konsolideeritud kasumiaruannet, omakapitali muutuste aruannet ja rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ning kokkuvõtet märkimisväärsetest arvestuspoliitikatest ja muud selgitavat informatsiooni.

Juhtkonna kohustus konsolideeritud finantsaruannete suhtes *[Või muu termin, mis on asjakohane konkreetse jurisdiktsiooni õigusliku raamistiku kontekstis]*

Juhtkond vastutab konsolideeritud finantsaruannete koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega *[Kui juhtkonna kohustuseks on koostada finantsaruanded, mis annavad õige ja õiglase ülevaate, võib see olla sõnastatud: „Juhtkonna kohustuseks on koostada finantsaruanded, mis annavad õige ja õiglase ülevaate kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega, ja selline...”]* ja sellise sisekontrolli eest, nagu

Lisa 1 järg

juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta konsolideeritud finantsaruannete koostamist.

Audiitori kohustus

Meie kohustuseks on avaldada meie auditi põhjal arvamus nende konsolideeritud finantsaruannete kohta. Me viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega. Nende standardite kohaselt on nõutav, et oleme kooskõlas eetikanõuetega ning planeerime ja viime auditi läbi omandamiseks põhjendatud kindluse selle kohta, et konsolideeritud finantsaruanded on olulise väärkajastamiseta.

Audit hõlmab konsolideeritud finantsaruannetes esitatud summade ja avalikustatud informatsiooni kohta auditi tõendusmaterjali hankimiseks vajalike protseduuride läbiviimist. Valitud protseduurid sõltuvad audiitori otsustusest, sealhulgas hinnangust riskidele, et konsolideeritud finantsaruanded võivad sisaldada pettusest või vigadest tulenevaid väärkajastamisi. Nende riskihinnangute tegemisel võtab audiitor arvesse sisekontrolli, mis on relevantne majandusüksuse konsolideeritud finantsaruannete koostamisel ja õiglasel kajastamisel³⁶, et kavandada antud tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamise eesmärgil majandusüksuse sisekontrolli tulemuslikkuse kohta. Audit hõlmab samuti juhtkonna poolt kasutatud arvestuspoliitikate asjakohasuse ja tehtud arvestushinnangute põhjendatuse ning ka konsolideeritud finantsaruannete üldise esitusviisi hindamist.

Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie auditiarvamusele.

Arvamus

Meie arvates kajastavad konsolideeritud finantsaruanded kõigis olulistes osades õiglaselt (või annavad õige ja õiglase ülevaate) kompanii ABC ja selle tütarettevõtete finantsseisundit seisuga 31. detsember 20X1. a ning nende sellel kuupäeval lõppenud aasta finantstulemust ja rahavoogusid kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega.

Asjaolu rõhutamine

Juhime tähelepanu finantsaruannete lisale X, milles kirjeldatakse kompanii XYZ poolt ettevõtte vastu algatatud kohtuasja tulemusega seotud ebakindlust. *[Ebakindluse väljatoomisel kasutab*

Lisa 1 järg

audiitor sama terminoloogiat, nagu on kasutatud finantsaruannete lisas]. Meie arvamus ei ole märkus(t)ega selle asjaolu suhtes.

Aruanne seaduste ja regulatsioonide muude nõuete kohta

[Audiitori aruande selle osa vorm ja sisu varieeruvad sõltuvalt audiitori muude aruandluskohustuste olemusest.]

[Audiitori allkiri]

[Audiitori aruande kuupäev]

[Audiitori aadress] (ISA 700, 35-27)

Lisa 2. Uus audiitori aruanne börsiettevõtete konsolideeritud finantsaruannete kohta

Selle näitliku audiitori aruande puhul eeldatakse järgmiste tingimuste olemasolu:

- Börsinimekirja kantud majandusüksuse konsolideeritud finantsaruannete tervikkomplekti audit, kasutades õiglase esitusviisi raamistikku. Auditi puhul on tegemist tüürettevõtjaid omava majandusüksuse grupiauditiga (st rakendatakse standardit ISA 600).
- Konsolideeritud finantsaruanded on koostatud majandusüksuse juhtkonna poolt vastavalt IFRSidele (üldotstarbeline raamistik).
- Auditi töövõtu tingimused kajastavad ISAs 210 esitatud kirjeldust juhtkonna kohustustest seoses konsolideeritud finantsaruannetega.
- Audiitor on teinud järelduse, et hangitud auditi tõendusmaterjali põhjal on asjakohane modifitseerimata (st „puhas”) arvamus.
- Rahvusvahelise arvestusekspertide eetikakoodeksi nõukogu kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeks sisaldab kõiki auditis rakendatavaid asjassepuutuvaid eetikanõudeid.
- Audiitor on hangitud auditi tõendusmaterjali põhjal teinud järelduse, et ei esine olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust majandusüksuse suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana vastavalt ISA-le 570 (muudetud).
- Peamiste auditi asjaolude kohta on esitatud info vastavalt ISA-le 701.
- Audiitor on saanud kogu muu informatsiooni enne audiitori aruande kuupäeva ega ole kindlaks teinud muu informatsiooni olulist väärkajastamist.
- Konsolideeritud finantsaruannete järelevalve eest vastutavad isikud erinevad konsolideeritud finantsaruannete koostamise eest vastutavatest isikutest.
- Lisaks konsolideeritud finantsaruannete auditile on audiitoril teisi kohaliku seaduse järgseid aruandluskohustusi.

SÕLTUMATU AUDIITORI ARUANNE

Ettevõtte ABC aktsionäridele *[või muu asjakohane adressaat]*

Konsolideeritud finantsaruannete auditi aruanne *[Alapealkiri ei ole vajalik tingimustes, kus teine alapealkiri „Aruanne muude seadusest tulenevate ja regulatiivsete nõuete kohta” ei ole rakendatav]*

Arvamus

Oleme auditeerinud ettevõtte ABC ja tema tütarettevõtjate (grupp) konsolideeritud finantsaruandeid, mis sisaldavad konsolideeritud finantspositsiooni aruannet seisuga 31. detsember 20X1 ning konsolideeritud koondkasumiaruannet, konsolideeritud omakapitali muutuste aruannet ja konsolideeritud rahavoogude aruannet eeltoodud kuupäeval lõppenud aasta kohta ja konsolideeritud finantsaruannete lisasid, sealhulgas märkimisväärsete arvestuspoliitikate kokkuvõtet.

Meie arvates kajastavad kaasnevad konsolideeritud finantsaruanded kõigis olulistes osades õiglaselt (või annavad õige ja õiglase ülevaate) grupi konsolideeritud finantsseisundi(s)t seisuga 31. detsember 20X1 ning sellel kuupäeval lõppenud aasta konsolideeritud finantstulemus(es)t ja konsolideeritud rahavoogusid (rahavoogudest) kooskõlas rahvusvaheliste finantsaruandluse standarditega (IFRS).

Arvamuse alus

Viisime auditi läbi kooskõlas rahvusvaheliste auditeerimise standarditega (ISAd). Meie kohustusi vastavalt nendele standarditele kirjeldatakse täiendavalt meie aruande osas „Audiitori kohustused seoses konsolideeritud finantsaruannete auditiga”. Me oleme grupist sõltumatud kooskõlas rahvusvahelise arvestusekspertide eetikakoodeksite nõukogu kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeksiga (IESBA koodeks) ja oleme täitnud oma muud eetikaalased kohustused vastavalt IESBA koodeksile. Me usume, et auditi tõendusmaterjal, mille oleme hankinud, on piisav ja asjakohane aluse andmiseks meie arvamusele.

Asjaolu rõhutamine

Me juhtisime tähelepanu finantsaruannete lisale X, milles kirjeldatakse ettevõtte tootmisrajatistes toimunud tulekahju tagajärgi. Meie arvamust ei ole modifitseeritud seoses selle asjaoluga.

Peamised auditi asjaolud

Peamised auditi asjaolud on asjaolud, mis olid meie kutsealase otsustuse kohaselt meie käesoleva perioodi konsolideeritud finantsaruannete auditis kõige märkimisväärsamad. Neid asjaolusid

käsitleti konsolideeritud finantsaruannete kui terviku auditi kontekstis ja meie asjaomase arvamuse kujundamisel ning me ei esita nende asjaolude kohta eraldi arvamust.

[Iga peamise auditi asjaolu kirjeldus vastavalt ISA-le 701.]

Muu informatsioon [või muu pealkiri, kui see on asjakohane, näiteks „Muu kui finantsaruandeid ja nende kohta koostatud audiitori aruannet käsitlev informatsioon”]

[Aruandlus vastavalt ISAs 720 (muudetud) sätestatud aruandlusnõuetele – vt ISA 720 (muudetud) lisa 2 näide 1.]

Juhtkonna ja nende, kelle ülesandeks on valitsemine, kohustused seoses konsolideeritud finantsaruannetega

Juhtkond vastutab konsolideeritud finantsaruannete koostamise ja õiglase esitamise eest kooskõlas IFRSidega ja sellise sisekontrolli eest, nagu juhtkond peab vajalikuks, et võimaldada kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta konsolideeritud finantsaruannete koostamist.

Konsolideeritud finantsaruannete koostamisel on juhtkond kohustatud hindama grupi suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana, esitama infot, kui see on rakendatav, tegevuse jätkuvusega seotud asjaolude kohta ja kasutama tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi, välja arvatud juhul, kui juhtkond kavatses kas grupi likvideerida või tegevuse lõpetada või tal puudub sellele realistlik alternatiiv.

Need, kelle ülesandeks on valitsemine, vastutavad grupi finantsaruandlusprotsessi üle järelevalve teostamise eest.

Audiitori kohustused seoses konsolideeritud finantsaruannete auditiga

Meie eesmärk on saada põhjendatud kindlus selle kohta, kas konsolideeritud finantsaruanded tervikuna on kas pettusest või veast tulenevate oluliste väärkajastamisteta, ja anda välja audiitori aruanne, mis sisaldab meie arvamust. Põhjendatud kindlus on kõrgetasemeline kindlus, kuid see ei taga, et olulise väärkajastamise eksisteerimisel see kooskõlas ISAdega läbiviidud auditi käigus alati avastatakse. Väärkajastamised võivad tuleneda pettusest või veast ja neid peetakse oluliseks siis, kui võib põhjendatult eeldada, et need võivad üksikult või koos mõjutada majanduslikke otsuseid, mida kasutajad nende konsolideeritud finantsaruannete alusel teevad.

Me kasutame auditi osana vastavalt ISA-dele kutsealast otsustust ja säilitame kutsealase skeptitsismi kogu auditi käigus. Me teeme ka järgmist:

- teeme kindlaks ja hindame konsolideeritud finantsaruannete kas pettusest või veast tuleneva olulise väärkajastamise riskid, kavandame ja teostame auditiprotseduure vastuseks nendele riskidele ning hangime piisava ja asjakohase auditi tõendusmaterjali aluse andmiseks meie arvamusele. Pettusest tuleneva olulise väärkajastamise mitteavastamise risk on suurem kui veast tuleneva väärkajastamise puhul, sest pettus võib tähendada salakokkulepet, võltsimist, tahtlikku tegevusetust, vääresitiste tegemist või sisekontrolli eiramist;
- omandame arusaamise auditi puhul asjassepuutuvast sisekontrollist, et kavandada nendes tingimustes asjakohaseid auditiprotseduure, kuid mitte arvamuse avaldamiseks grupi sisekontrolli tulemuslikkuse kohta;
- hindame kasutatud arvestuspoliitikate asjakohasust ning juhtkonna arvestushinnangute ja nendega seoses avalikustatud info põhjendatust;
- teeme järelduse juhtkonna poolt tegevuse jätkuvuse arvestuse alusprintsipi kasutamise asjakohasuse kohta ja saadud auditi tõendusmaterjali põhjal selle kohta, kas esineb olulist ebakindlust sündmuste või tingimuste suhtes, mis võivad tekitada märkimisväärset kahtlust grupi suutlikkuses jätkata jätkuvalt tegutsevana. Kui me teeme järelduse, et eksisteerib oluline ebakindlus, oleme kohustatud juhtima audiitori aruandes tähelepanu konsolideeritud finantsaruannetes selle kohta avalikustatud infole või kui avalikustatud info on ebapiisav, siis modifitseerima oma arvamust. Meie järeldused põhinevad audiitori

Lisa 2 järg

aruande kuupäevani saadud auditi tõendusmaterjalil. Tulevased sündmused või tingimused võivad siiski kahjustada grupi suutlikkust jätkata jätkuvalt tegutsevana;

- hindame konsolideeritud finantsaruannete üldist esitusviisi, struktuuri ja sisu, sealhulgas;
- avalikustatud informatsiooni, ning seda, kas konsolideeritud finantsaruanded esitavad aluseks;
- olevaid tehinguid ja sündmusi viisil, millega saavutatakse õiglane esitusviis;
- hangime grupi majandusüksuste või äritegevuste finantsteabe kohta piisava asjakohase;
- tõendusmaterjali, et avaldada arvamus grupi konsolideeritud finantsaruannete kohta. Me vastutame grupiauditi juhtimise, järelevalve ja läbiviimise eest. Me oleme ainuvastutavad oma auditiarvamuse eest.

Me vahetame nendega, kelle ülesandeks on valitsemine, infot muu hulgas auditi planeeritud ulatuse ja ajastuse ning märkimisväärsete auditi tähelepanekute kohta, sealhulgas mis tahes sisekontrolli märkimisväärsete puuduste kohta, mille oleme tuvastanud auditi käigus.

Me esitame nendele, kelle ülesandeks on valitsemine, ka avalduse, milles kinnitame, et oleme järginud sõltumatust puudutavaid eetikanõudeid, ning edastame neile info kõikide suhete ja muude asjaolude kohta, mille puhul võib põhjendatult arvata, et need kahjustavad meie sõltumatust, ja seotud kaitsemehhanismide kohta, kui see on rakendatav.

Me määrame nendele, kelle ülesandeks on valitsemine, esitatud asjaolude seast kindlaks asjaolud, mis olid käesoleva perioodi konsolideeritud finantsaruannete auditis kõige märkimisväärsemad ja on seega peamised auditi asjaolud. Me kirjeldame neid asjaolusid audiitori aruandes, välja arvatud juhul, kui seaduse või regulatsiooni kohaselt on keelatud avalikustada asjaolu kohta infot või kui me äärmisel erandlikel juhtudel otsustame, et asjaolu kohta ei tohiks meie aruandes infot esitada, sest põhjendatult võib eeldada, et selle kahjulikud tagajärjed kaaluvad üles sellise info esitamise kasu avalikes huvides.

Aruanne seaduste ja regulatsioonide muude nõuete kohta

[Audiitori aruande selle osa vorm ja sisu varieeruvad sõltuvalt kohaliku seaduse, regulatsiooni või riiklike auditeerimise standarditega ette nähtud audiitori muude aruandluskohustuste olemusest. Muudes seadustes, regulatsioonides või riiklikes auditeerimise standardites käsitletud

Lisa 2 järg

asjaolusid (edaspidi „muud aruandluskohustused”) käsitletakse selles osas, välja arvatud juhul, kui muud aruandluskohustused käsitlevad samu teemasid, mis on esitatud ISAdega nõutavate aruandluskohustuste all osas „Konsolideeritud finantsaruannete auditi aruanne”. Muude aruandluskohustuste kohta, mis käsitlevad samu teemasid nagu ISAdega nõutavad kohustused, võib aru anda koos (st osas „Konsolideeritud finantsaruannete auditi aruanne” asjakohase alapealkirja all), tingimusel et audiitori aruande sõnastus eristab selgelt muud aruandluskohustused ISA-dega nõutavast aruandlusest, kui see eksisteerib.]

Töövõtupartner auditis, mille tulemusel koostati see sõltumatu audiitori aruanne, on [nimi].

[Allkiri kas audiitorettevõtte, personaalselt audiitori või mõlema nimel, olenevalt sellest, kuidas on konkreetses jurisdiktsioonis asjakohane]

[Audiitori aadress]

[Kuupäev] (ISA 700, 31-33; ISA 706, 12)